

Aldrig mere Krig

Diverse skrifter om
Aldrig Mere Krigs
arbejde fra tiden
omkring Besættelsen

Introduktion

1986 - Peter Kragh Hansen

Mellem passiv og aktiv modstand

1986 - Peter Kragh Hansen

Danmarks frihedsråd

1986 - Peter Kragh Hansen

Fra Militærets Arbejdsmark

1934 - Otto Mathiasen

Skal Bombe- og Gasfabrikanter beskytte os mod Luftkrigen?

1936 - Bernhard Jensen

Ikke-Vold som Kampmiddel mod Krig og Undertrykkelse

1937 - Niels Lindberg

Krigsånd - Fredsånd...

1939 - Hagbard Jonassen

Efter 9. April

1940 - Hagbard Jonassen

Danmark er frit!

1945 - Uffe Hansen

Krigens Flygtninge

1945 - Johannes Hansen

Arbejderne, Krigen og Nymilitarismen

1946 - Bernhard Jensen

Danmarks Værn

1946 - Thomas Christensen

Fredsvenners Hjælpearbejde

1947 - Svend Haugaard

Teksterne er scannet ind fra guldene blade, og er bedst læselig direkte fra skærmen.

Diverse skrifter om Aldrig Mere Krigsarbejde fra omkring Besættelsen

For det første er det nok den periode, som medlemmerne er mindst bekendt med, for det andet er perioden skelsættende, fordi den verdenshistorisk udgør en vending fra konventionel til atomar krigsfare, og for det tredje er perioden specielt vigtig, da 30'erne er tiden, hvor ikkevolden i dens konstruktive - primært Gandhistiske - udgave bliver præsenteret herhjemme.

Faktisk var tanken så ny, at man ikke kunne forberede sig tilstrækkeligt på en kommende krig. AMK var en for lille del af befolkningen til effektivt at mobilisere imod krigsfaren på et nyt grundlag, der først skulle "bringes ud". At danskerne, da det gjaldt, spontant greb til også ikkevoldelig modstand - evakueringen af jøderne, generalstrejkerne og ikkesamarbejde - i en grad som har påkaldt sig international bevågenhed, kan i nogle tilfælde skyldes AMKs arbejde, men viser måske mere, hvilken grobund der reelt er for ideerne.

Vi starter med en typisk artikel fra det gamle medlems- og agitationsblad »Aldrig Mere Krig«, hvor redaktøren Otto Mathiassen beretter om de nyeste overgreb på militærnægterbevægelsen: »Fra Militærets Arbejdsmark« giver et indblik i nogle af de ting, man som AMKer eller militærnægter kunne komme ud for i Staunings Danmark.

Dernæst følger en sag, der både er forældet og aktual: »Skal Bombe- og Gasfabrikanter beskytte os imod Luftkrigen?« af Bernhardt Jensen, der udtrykker den i tiden dominerende angst for, at den kommende krig ville blive en gaskrig ført fra luften. Det blev den som bekendt ikke - nok fordi den Første Verdenskrig viste, at ingen af de krigsførende magter kunne kontrollere gassen. Men samtidig er artiklen evigt aktual ved sin påpegning af den sammenspiste forening af militær, rustningsproduktion og civilt beredskab. Spørgsmålet er blot, om vi i dag ville tillade os det frispog, som artiklen også fører?

Niels Lindberg var intet mindre end pioner på ikkevoldsforskningens område. Endnu i dag er hans bog sammen med Karl Ehrlich og Gammelgaard Jacobsen fra 1937: »Kamp uden Vaaben« en klassiker i den internationale litteratur. Artiklen, vi bringer her - »Ikkevold som Kampmiddel imod Krig og Undertrykkelse« er sandsynligvis et forarbejde til denne bog og som sådan noget af det første, som er skrevet om ikkevold inden for AMKs rammer.

De følgende tre artikler er korte kommentarer til krigsudbruddet den 9. april og til befrielsen i maj 1945. Dette er ikke stedet at behandle AMKs rolle i modstandskampen. Klart er det imidlertid, at det officielle Aldrig Mere Krig, der vedblev at virke - man afholdt såvel årsmøder som sommerlejre - støttede regeringens fredelige overgivelse - for hvad skulle undergangen i voldelig modstand da også nytte? - og fordrede en værdig og moralsk forsvarlig adfærd over for "gæsterne". Åndeligt fællesskab og ikkesamarbejde har man kunnet drive det til, - men åben ikkevoldsmotstand har man i hvert fald ikke åbent opfordret til.

AMK blev da heller ikke forbudt under krigen - hvad man måske kan betragte som uværdigt, når andre WRI-sektioners skæbne tages i betragtning. Men til gengæld bevirkede det, at Danmark ikke blev ramt af egentlige krigshandlinger, at vi havde så meget mere ansvar for at forberede freden.

Den næste artikel handler om dette: »Fredsvennernes Hjælpearbejde«. Svend Haugaard skriver om det mægtige overskud, som vi herhjemme måtte have i forhold til vore mindre heldigt stillede naboer, og som AMKere mere end de fleste andre kanaliserede ud i aktivt hjælpearbejde. Fredsvennernes Hjælpearbejde blev senere til Mellemløst Samvirke.

De sidste to artikler er pjecer fra den første tid efter befrielsen. Bernhardt Jensen, der også skrev om gaskrigen og rustningsindustrien fortsætter her i samme spor med at skælde ud på militaristiske tendenser i arbejderbevægelsen - herunder hjemmeforsvarsbewægelsen. Arbejderne må besinde sig på deres antimilitaristiske tradition.

Højskolemanden Thomas Christensens »Danmarks Værn« foreligger i to udgaver, hvor den seneste er fra tiden efter Danmarks indtræden i NATO. Jeg har valgt den tidlige udgave fra lige efter krigen, da den passer bedst ind i vores sammenhæng og er mest "frisk" i sproget. Jeg betragter artiklen som en slags statusopgørelse efter krigens hærgen, der konkluderer, at der er mere brug for AMK end nogen sinde - og det er der jo desværre altid.

Peter Kragh Hansen - 1986

Aldrig mere Krig

— mellem passiv og aktiv modstand

Hvad gør en pacifistisk bevægelse, når der trods al dens agitation udbryder krig og landet bliver besat af fremmede tropper? Opgiver den sine idealer og deltager i en væbnet kamp - militær eller senere underjordisk modstandskamp? Hvis den holder fast på sine idealer, er det så ensbetydende med, at den trækker sig tilbage til sidelinien og forholder sig betragende til udviklingen ud fra devicen "hvad sagde jeg" og "det er ikke min krig"? Eller er der potentialer i pacifismen, som kan bruges i aktiv modstand? Jeg vil i det følgende - og i en senere artikel - forsøge at analysere hvordan en pacifistisk bevægelse har svaret på dette spørgsmål: Aldrig mere Krig under den tyske besættelse af Danmark fra 1940-45.

Af Peter Kragh Hansen

AMK og krigen

Ikkevold som begreb og som kampform er ikke del af den "klassiske" pacifisme. Ved "klassisk" pacifisme forstår jeg en individuel, moralsk livsholdning, hvor den enkelte nægter at bruge vold overfor sine medmennesker. Dette får typisk som udtryk militærnægtelse og militærmodstand i det hele taget, ligesom man stiller sig skeptisk til magtpolitik i enhver form. Denne livsholdning blev først efterhånden kædet sammen med muligheden for kollektive aktioner i mellemkrigstiden - dels inspireret af generalstrejkerne imod Kapp-kuppet i Tyskland og den folkelige modstand imod den franske besættelse af Ruhr, dels, og primært, af Gandhis eksempel i Sydafrika og Indien. Herhjemme var der små kredse, der udbredte kendskabet til den "nye" aktionsform - den gang havde man heller ikke forsket i ikkevoldens historie - centreret omkring personer som Esther Menon og Ellen Hørup, der begge kendte Gandhi personligt fra ophold i hans Ashram, og foreninger som Indiens Venner, Kvækerne og Aldrig mere Krig. Men selvsagt formåede disse små grupper ikke at forberede et ikkevoldeligt forsvar i en grad, så det betød noget.

Den 1. september udbrød den 2. verdenskrig. Den danske regering iler straks med at udsende sin erklæring om absolut neutralitet. Den har AMK's fulde støtte. Aldrig mere Krig føler sig forpligtet overfor den Munch'ske linie i udenrigs - og forsvarspolitikken. Overfor de skeptikere, som nu mener, at selv blåøjede fredsvener må kunne indse, at pacifismen ikke dur, fastholder AMK's formand Hagbard Jonassen i medlemsbladet, at de pacifistiske ideer er så aktuelle som nogensinde før: "Det hører til fredsvenners næsten daglige oplevelse at møde sarkastiske bemærkninger om, at nu har fredssagen da spillet fallit. Det er for os en uforstaaelig tankegang; krigen er jo netop kommet, fordi de store lande ikke vilde følge de veje, fredsvenerne har anvist, men har fulgt den gamle magtens vej. Krigen er et eklatant bevis paa, at denne magtpolitik har spillet fallit. Men vi føler ingen trang til at hovere. Vi vilde sikkert alle ønske, at de andre havde haft ret: at magt kunde redde freden. Men vi har aldrig troet paa det og begivenhederne har givet os ret." (Aldrig mere Krig, okt.39) Lederen kunne stadig tale om krigen som de udenlandske kammeraters "prøvelsens time" - "(b)ladene bringer alle-

rede den første meddelelse om, at en militærnægter er blevet skudt." Også herhjemme mente man at kunne registrere overgreb overfor militærnægtere. Ved den delvise mobilisering var der "unge mænd, som straffes, fordi de ikke følger indkaldelsesordren. Man indkalder ogsaa unge mænd, som har gjort civilt arbejde." På den baggrund var der ikke andet at gøre, konkluderer formandens leder, end at "være forberedte, alle at love hinanden, at hvad der end sker, staar vi sammen om vort løfte: et klart og bestemt nej til militæret og krigen."

En tid endnu var krigen de andres krig. AMKere kunne i medlemsbladets spalter diskutere, hvem der havde ansvaret, og desuden videregive oplysninger om WRI-sektionernes stillingtagen rundt omkring. Bl.a. bruges der meget plads på de engelske militærnægtere.

Finlandspyskose

Snart kommer den finske vinterkrig til. I forbindelse med den kommer de militaristiske understrømme i befolkningen frem. Her var det dels et nordiske land, der blev angrebet, og dels var det de frygtede og hadede russere, der var aggressorerne. Mens den polske front ikke havde kaldt på frivillige danske, så var der rigeligt med bud på hjælpekorps til Finland. For

A. m. K.s Aarsmøde 1940

Store Bededag den 19. April i Vejle

Mødested: Højskolehjemmet, Dæmningen

DAGSORDEN

- Kl. 10,00: *Velkomst.*
Valg af dirigenter og referenter.
- Kl. 10,15: *Beretninger, regnskaber, budget for næste aar.*
- Kl. 12,15: *Valg af revisorer og bestemmelse af stedet for næste aarsmøde.*
- Kl. 12,30: *Middag.*
- Kl. 14,15: *Vort arbejde i den nuværende situation og i fremtiden.*
- Kl. 16,30: *Indkomne forslag.*
- Kl. 18,00: *Aften.*
- Kl. 20,00: *Offentligt Møde.*
Talere: Adjunkt, cand. mag. Hagbard Jonassen, Valgmenighedspræst Uffe Hansen, Højskolelærer H. P. Hansen, Landbrugskandidat Svend Haugaard.

Forslag, som ønskes behandles paa aarsmødet, bedes senest 10. April sendt til H. Jonassen, Nordre Paradisvej 14, Holte. Tlf. Holte 1614.

Anmeldelse om deltagelse i aarsmødet sendes senest den 8. April til H. Sørensen, Dalgade 17², Vejle.

Maaltider kan faas paa stedet til ilg. priser: Middag (2 retter) kr. 2,00, Aftensmad kr. 1,90.

NB Priserne er med Forbehold!

Vi spiser maaltiderne i fællesskab. Man maa derfor, hvis man ønsker at deltage heri, samtidig med anmeldelsen til mødet meddele, hvilke maaltider man ønsker at deltage i. *Tegningen hertil er bindende.* Samtidig meddeles om man ønsker vegetarisk kost.

Natlogi. Forbundsfæller i Vejle vil i saa vid udstrækning, som det er muligt, arrangere privat indkvartering. Kredsen paa-tager sig ogsaa at skaffe hotelplads. Oplys derfor ved anmeldelsen, om der ønskes privat indkvartering, og saafremt dette ikke kan faas, da enkelt eller dobbelt hotelværelse. (Priser: kr. 2,50 6,00.)

Mødet torsdag den 18. April Kl. 20. Som sædvanlig holdes der møde aftenen før aarsmødet mellem hovedbestyrelsen og distrikts- og kredsførmænd. Dagsorden sendes til hver enkelt, som har meddelt deltagelse. Mødested Højskolehjemmet. Anmeldelse om deltagelse sendes til H. Sørensen.

NB. Forslag, der ønskes behandlet paa torsdagsmødet, bedes sendt til H. Jonassen senest den 8. April.

AMK var der ingen tvivl: den slags snak kunne vælte vor neutralitet over ende: "Ogsaa herhjemme rejser der sig røster om, at vi bør støtte Finland militært. Man maa haabe, at de ikke finder jordbund, men faren vokser fra dag til dag, hvad man ikke kan være i tvivl om, naar man ser, hvordan den finsk-russiske krig behandles i danske blade. Her er ingen neutralitet, men et ganske uhæmmet anti-russisk standpunkt, som i det lange løb kan vælte vor neutralitet over ende. Den danske presse er ikke paa dette punkt sin opgave voksen." (Aldrig mere Krig, jan.1940 s.62) Teksten slutter: "Regeringens standpunkt er klart, pressens ikke. Maa vi for alles skyld bede om en neutral presse." Det var denne hetzstemning, som fik AMK til at tage af-

stand fra Finlandsindsamlingen. U-middelbart var den tænkt som hjælp til en civilbefolkning i nød, men den var en oplagt "tagen parti" og begrundet i en voldelig forsvars indstilling. Bladene var daglig fyldt med heltemodige beretninger om det finske folks vilje til at forsvare sit land - og dermed de nordiske demokratier. Sv. Aage Nielsen, Kbh.-kredsens formand, ironiserer over denne hodning, der synes helt at se bort fra Danmarks totale afhængighedsforhold "til vor sydlige nabo."

De stemninger, som Vinterkrigen fremkaldte, - Finlandspyskose kaldte Thomas Christensen det - bragte allerede nogle af de frontstillinger frem, som eksisterede under besættelsen: AMK stod frontalt imod den forsvars-

begejstring, der greb næsten alle fløje og som ivrede for en mere markeret og væbnet danske politik.

Neutralitet?

Dette folkelige pres, som bredte sig langt ind i det traditionelt antimilitaristiske socialdemokrati, resulterede i erklæringen af den 19. januar 1940, hvor der tales om, om fornødent at sætte alle til rådighed stående midler ind for at hævde og værne rigets fred og uafhængighed. Erklæringen blev både af forsvars - og fredsvenerne opfattet som en erklæring om at tage en eksistenskamp, hvis det gjaldt. Mens forsvarsvennernes reaktioner er velkendte, er det på sin plads her at bringe AMKs reaktion. Den kom i form af

en hovedbestyrelsesresolution af 28. januar, hvori det bl.a hedder: "Denne udtalelse i en neutralitetserklæring, hvori hele Nationen er enig, maa vi i høj grad beklage, idet den i visse der-paa indstillede kredse straks er blevet grebet som udgangspunkt for en høj-røstet propaganda for øget forsvarsberedskab, og hos andre har fremkaldt ængstelse for, at regeringspartierne har ændret deres hidtilværende standpunkt: at vort militær skal konstatere vor neutralitet, men ikke har krigsmæssige opgaver. Vi haaber, at denne ængstelse maa være ubegrundet, og vi ønsker at udtale vort standpunkt, som vi mener at dele med det store flertal af det danske folk - at vort land ikke **under nogen omstændigheder** skal indtræde i de krigsførendes rækker." (Aldrig mere Krig, feb. 1940, s.73)

Den 9. april 1940

Danmark fik en brat opvågnen tirsdag den 9. april om morgenen. Danmark var blevet besat af tyske tropper, og det uden at der blev gjort nærværdig modstand. De stemninger, der rådede i befolkningen - fra skam over nysgerrighed til begejstring hos de få nazister - er velkendte fra beretninger og forskning, så jeg vil lade dem ligge. I Aldrig mere krig var man selvfølgelig også chokerede over det skete. Men holdningen til situationen var her en anden, end de fleste andre steder: "Det var en tung opvågnen for os alle d. 9. April. Vi havde til det sidste haabet at blive fri for andres beskyttelse. Det forsonende moment var, at regeringen havde realitetssans og mod nok til at bestemme, at hæren ikke skulde sættes ind. Vi kan ikke nok som takke statsministeren og udenrigsministeren for det mod, som her udvistes." Sådan indledtes formanden, Hagbard Jonassens, leder i Majnummeret af bladet. Hvor andre kredse dengang som senere betonedede skammen over, at "der ikke blev kæmpet", så situationen modsat ud i AMK. Der var ingen grund til at fejre de 13 faldne danske soldater som helte. I et "forholdsvist fortroligt" notat fra højskolelærer H.P. Hansens hånd hedder det: "De danske Soldater, der deltog i Kampene d. 9. April, gjorde det, som

de følte var deres absolutte Pligt, og uden al Tvivl gjorde de denne fuldt og helt. Noget positivt blev dog næppe udrettet gennem denne kamp. Og ingen udenforstaaende er berettiget til i Tide og Utide at tale om denne Begivenhed og at tale derom, som om det-te alene var den historiske Begivenhed i Foraaret 1940. Regeringens Beslutning om ikke at yde Modstand d. 9. April burde tilsyneladende være kommet saa meget før, at ingen Danske havde mistet Liv og Førlighed under Kamp; men det maa erkendes, at Beslutningen om at ophøre med Modstand var absolut rigtig."

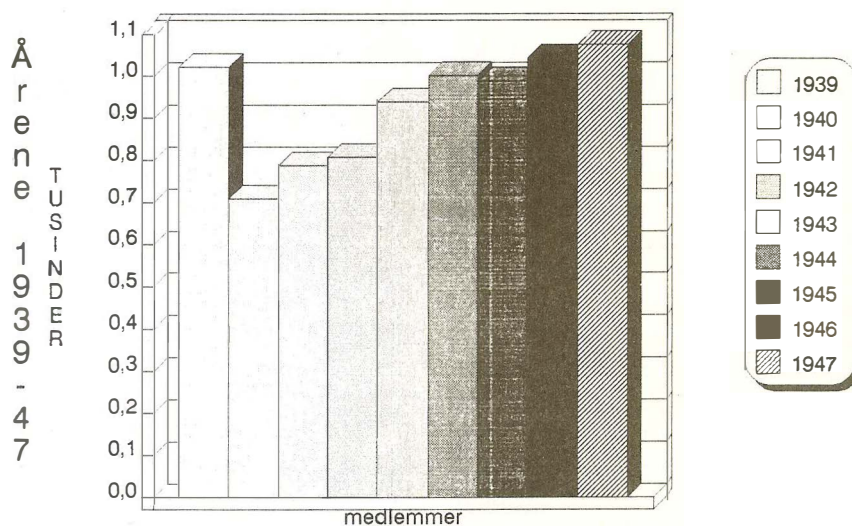
Imod den almindelige stemning var også holdningen overfor de tyske soldater. Det er et principielt standpunkt for pacifismen, at modstanderen er krigen og militarismen - militæret om man vil. Den enkelte soldat er imidlertid stadig et menneske med følelser og rettigheder som sådan. Derfor kunne AMK ikke godvilligt se på, at de tyske soldater blev urimeligt behandlet. Lad mig citere fra lederen igen: "Andre opgaver? Ja har vi andre opgaver for tiden? Utvivlsomt. Vi trænger stadig til at fredeliggøres. Landet er nu besat af en saakaldt "fjende". Vi maa høre til dem, som forstaar, at de er mennesker som vi andre, men revet bort fra hjemegn, hjem, slægt og venner, anbragt blandt fremmede og uvisse om, hvad

fremtiden byder. De er saavist ikke at misunde. Det er ingen opgivelse af vort danske at rumme menneskelige følelser overfor disse mange fremmede, og jeg er overbevist om, at det, efter sin dagene gaar, vil blive mere og mere tiltrængt at prøve paa at fremelske det menneskelige hos vore landsmænd. Vi har her en opgave, som direkte er i pagt med vort maal."

At der nu var kommet nye tider tydede også de afsnit i lederen, hvor foreningen helt undtagelsesvis kunne bringe ros til hæren og dens menige soldater - der udtrykkes "Anerkendelse af den disciplin, som er udvist af hærledelsen og alle menige". "Vi forstaar, hvor svært det maa have været for mennesker, der har set det som deres opgave at skabe en brugbar hær, i det afgørende øjeblik at give afkald paa at bruge den. Det er udtryk for en høj grad af selvovertindelse, som maa aftvinge respekt, og det er ganske usømmeligt, naar man fra visse sider har villet mene, at hæren har svigtet sin pligt. Det er den af folket valgte regering, som bestemmer, om hæren skal bruges, og ikke hæren selv."

Aldrig mere Krig havde ikke forberedt sig på en sådan situation. Lige op til besættelsen fortsatte de normale aktiviteter under krigens skygge. Aprilnummeret bragte således indkaldelsen til det ordinære landsmøde,

Aldrig mere Krig under besættelsen

Kontingentindbetalinger til AMK 1939-47. Kontingentet er sikrere end officielle tal, da man talte erklæringer - hvoraf flere hundrede ikke betalte!

der skulle foregå i Vejle den 19. april. En notits bemærkede, at det var under truende forhold, at det afholdtes, men med fredsslutningen i Findland var faren for, at Norden blev inddraget i stormagtskrigen, blevet mindre. Immervæk så man fremtiden i møde med bange anelser. Agitationslederen udsendte sessionsplakater til kredsene, - uvidende om, at han snart kraftigt måtte fraråde, at de blev sat op -, og opstarten af et "Nordisk Fredsforlag" forberedtes. Men besættelsen bragte det hele overende. Landsmødet måtte aflyses og blev først afholdt den 4. august. En planlagt sommerlejr ved Ry fik samme skæbne, ligesom forlaget blev opgivet. Ikke nok med det: Den 12. april kom regeringens forbud imod offentlige møder - gudstjenester undtaget - og det fik også konsekvenser for AMK's arbejde. Ligesom ovennævnte leder kunne rose soldaterne, var andet forandret: "Og nu kommer igen en ting, som ingen vilde have tænkt kunde findes i bladet: Det må på den mest indtrængende maade henstilles til alle medlemmer, at man holdersig disse paabud (mødeforbudet m.m.,pkh) efterretteligt. Enhver offentlig demonstration, hvad enten det er mundtlig eller i form af udledning af tryksager og hvadenten det er til civile eller militære personer maa ikke finde sted. Den, som ikke forstaa dette, vil snart komme til at føle, at der kan gøres vor sag ubodelig skade."

Medlemmerne skulle altså tage sig selv i nakken og afholde sig fra alle de vigtigste aktiviteter. I stedet opfordredes man til til gengæld kraftigt at intensivere det "indre arbejde i kredsene". "Deltag i Medlemsmøderne, tal sammen, styrk hverandre, vær ved godt mod!"

I besættelsens og møde- og demonstrationsforbuddets skygge reorganiserede Aldrig mere Krig således sit arbejde. Der er ikke meget overleveret om hovedbestyrelsens overvejelser i den tid. I formandens protokol, som ellers punktligt er blevet benyttet til bestyrelsesdagsordener og referater, til bekræftelse af at skrivelser er modtaget og afsendt o.s.v., er der et gabende hul fra den 6. april til den 22. september. At der er sket noget, tyder såvel bladet som de interne skrivelser, der trods alt udgik til kredsene. At

hullet er der, skyldes sandsynligvis en vis nervøsitet for at lade politiske overvejelser komme på tryk i en tid, hvor mulighederne for en videreførelse af foreningens arbejde ikke var afklaret. Andre steder var sektionerne af WRI blandt de første ofre for den tyske undertrykkelse, ligesom fredsfolk og militærnægtere hurtigt kom under effektiv overvågning. Men i Danmark var meget anderledes. Således at det normale foreningsliv snart kunne gå videre, endog med offentlige møder efter mødeforbudets liberalisering d. 12. september 1940. Men i april og maj måned var dette endnu usikkert.

Igang igen

I maj måned udsendes et (udateret) brev til kredsformændene, der opfordrer til at styrke det interne arbejde, at holde private møder, nu de offentlige ikke kunne lade sig gøre, at besøge medlemmerne personligt og fortsætte opkrævning af kontingent og penge for bladet, der nu var det mest stabile bindeled mellem medlemmerne.

"Der er Grund til at gøre opmærksom paa, at visse Sider af Arbejdet absolut maa stoppes. Som bekendt er der indført Forbud mod offentlige Møder og Demonstrationer. Der har et enkelt Sted været Henvendelse fra Politi i Anledning af en Tryksag, der har været set af Soldater. Hovedbestyrelsen mener, at den Slags i øjeblikket ikke blot kan skade den Person, der staar bagved, men ogsaa volde Forbundet uoprettelig Skade. Vi maa ikke glemme, at vi er undergivet Mynligheder af en anden Mentalitet end de danske. Det kræver af os alle den største Besindighed og Resignation. En enkelt Persons ubesindige Optræden kan drage uanede Følger over alle i Landet." Da ingen imidlertid kan vide, hvad dagene vil bringe, opfordres alle til at være forsigtige med medlemslister m.m. Men arbejdet må ikke ligge stille af den grund. For AMK's sindsats kan hurtigt blive yderst vigtig: "Der vil til sin Tid blive stærk Brug for vor Indsats. Vi maa være forberedt paa, at en militaristisk og nationalistisk Reaktion engang vil melde sig, og da maa vort Forbund være i Or-

den, saa vi kan være rede til at arbejde." Meningen er ret klar: Faren er dels voldelig modstand imod besættelsesmagten, dels en militarisering, der peger udover selve besættelsestiden. Det er klart, at man ikke på dette tidlige tidspunkt kunne kalkulere med Tysklands nederlag, men det vil nok være forhastet at afskrive standpunktet som opportunistisk. En voldelig og militaristisk udvikling herhjemme kunne kaste grus på i den danske fredelige kulturtradition og vælte den for AMK at se eneste fornuftige danske udenrigs- og sikkerhedspolitik: afvæbnet neutralitet

Ny hverdag

Efterhånden blev det en slags hverdag igen. Det interne arbejde blev intensiveret og vinterhalvåret blev præget af en stor studiekredsaktivitet. Der foreligger ikke tal for, hvor mange, der deltog - men mange samfundspolitiske emner blev taget op - også ikkevoldstanken fik sin behandling, ligesom emnet blev behandlet på landsmødet under titlen: "Kan vi praktisere ikkevold?" Desværre kender jeg ikke til beretninger om forhandlingerne under dette punkt, men tanken om at lave ikkevoldsmodstand har tilsyneladende ikke været helt udelukket.

Forbindelsen til medlemmerne blev nu regelmæssig igennem månedslige nyhedsbreve til kredsformændene, der fik ansvaret for at formidle videre. Foreningen indpassede sig i det nye politiske samarbejdsklima som en af regeringens støtter - den havde handlet rigtigt d. 9. april, og enhver tale om forsvarspolitiske revisioner måtte være bandlyst. Herom i en senere artikel.

Helt uden mén var tiden dog ikke. Vi kan af kontingentindbetalingerne aflæse, at foreningens reelle - d.v.s. betalende - medlemstal faldt fra omkring 1000 i 1939 til lidt over 700 i 1940. Mange har nok været usikre overfor fremtiden, andre har været forargede over det passerede - bl.a. en så kendt senere modstandsmand som Børge Outze. I næste artikel skal vi se, at foreningen overvandt sårene således at medlemstallet ved befrielsen balance-rede på samme niveau som i 1939.

I Danmarks frihedsråd

I sidste nummer af IKKEVOLD skrev jeg om modstandskampens mulige ikkevoldelige aspekter. At den var tænkt som og faktisk udøvet som en voldelige kamp for at fordrive tyskerne, skal der ikke herske tvivl om. Men det forunderlige er, hvor mange overensstemmelser, der er med ikkevoldsteorien. I den gandhistiske tradition menes frihedskampen at have nået sit højeste stade, når modstandsbevægelsen formår at etablere et parallelt styre, der gør de herskende magters administration rangen stridig. Under besættelsen fik 'Danmarks Frihedsråd' denne centrale rolle.

Af Peter Kragh Hansen

En af hovedkræfterne i Danmarks Frihedsråd (DF) var Frode Jakobsen. Hans erindringsbog 'I Danmarks Frihedsråd', der bygger på samtidige papirer og hans beretning til Rigsarkivet, er netop genudsendt. Heri er der mulighed for at følge modstandskampens overordnede ledelse, sådan som den blev oplevet af en af dens ledende og stadig mest farverige personligheder.

Folkets sjæl

Det skal straks siges, at Frode Jakobsens (FJ) person forener det værste og det bedste i modstandsbevægelsen. Om nogen har FJ været eksponent for harmen over kapitulationen den 9. april, en 'aldrig mere en 9. april'-holdning, der peger direkte frem mod hans arbejde for oprettelsen af Hjemmeværnet. Skammen over, at 'der ikke blev kæmpet' sad dybt i nationalistiske kredse - og gør det endnu. For FJ og ligesindede skulle kampen organiseres hurtigst muligt. For dem var nazisterne ikke den største fare: 'Der var een fare og kun een, der truede det danske folk: faren for, at vi skulle forholde os passive.' 'Passiv' modstand kunne ikke anerkendes. Allerhøjest medens den underjordiske hær blev organiseret. Ellers støttede den passive modstand blot samarbejdspolitikken, der også var en form for passiv og henholdende modstand, og den stod i vejen for den 'aktive' - altså den 'rigtige' modstand. Medens andre iagttæ-

gere som f.eks. modstandsbevægelsens 'historiker' Jørgen Hæstrup set en organisk udvikling fra den 'passive' til den 'aktive' modstand, således at den første skabte betingelserne for den anden, står FJ skarpt på tidens stemning. Alt andet end den aktive modstand var uværdigt: 'Det var en kamp om det danske folks sjæl....'

Den 29. august og efter

Den 29. august 1943 trådte den samarbejdende regering tilbage, da den ikke ville anerkende tyske krav om f.eks. dødsstraf for sabotage, og tyskerne havde nu frit spil. For modstandsbevægelsen var det en sejr. Nu var der 'rene' linier, agitationen og kampen imod den siddende regering, der i dens øjne havde været for eftergivende overfor tyskerne, blev erstattet af den direkte kamp imod tyskerne. For at lede denne kamp i et samarbejde mellem alle modstandsgrupper fra det reaktionære Dansk Samling til DKP, oprettedes Danmarks Frihedsråd.

Selvbestaltet, men...

Der var intet fortilfælde. Først havde man været stærkt medvirkende til at umuliggøre den lovlige regerings politik - vel at mærke en regering, der ved valget i marts 1943 havde opnået en større folkelig opbakning end nogen anden dansk regering - dernæst forsøger man selv at udfylde tomrummet uden nogen

form for parlamentarisk rygdækning. DF var selvbestaltet og som sådan folkeretsligt problematisk. De samarbejdende partier trådte trods opfordringer aldrig ind i det. Men et 'Kon taktudvalg' blev dog senere oprettet, der bl.a. i fællesskab udpegede befrielsesregeringen med ligelig repræsentation fra partierne og bevægelsen.

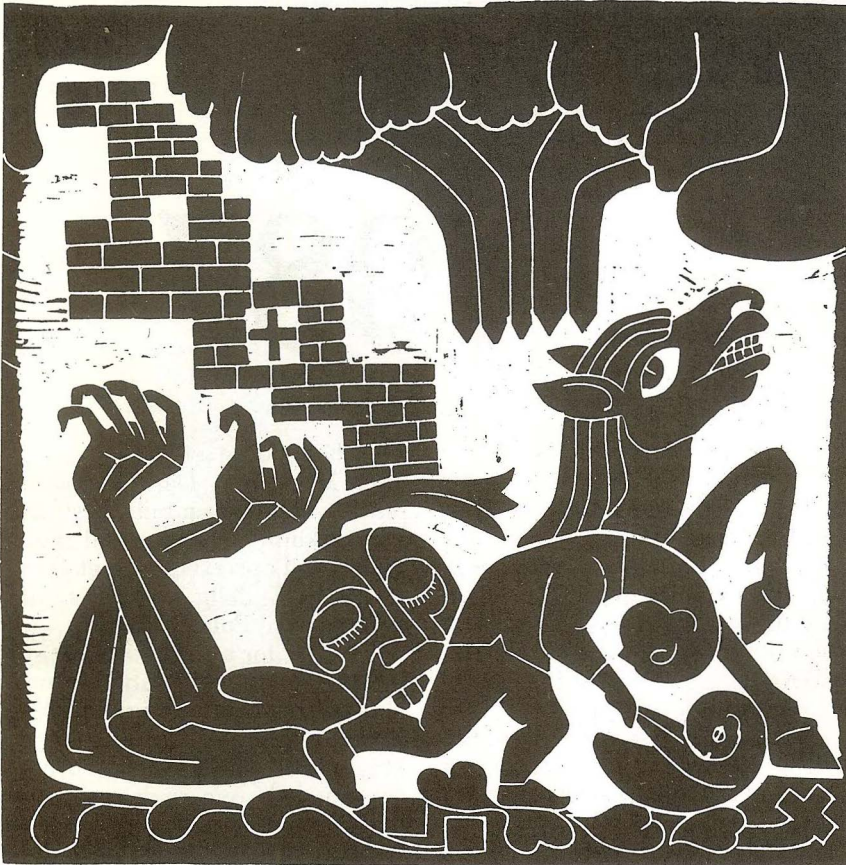
Men i september '43 skulle DF først skaffe sig den legitimitet, som en parlamentarisk regering har som forudsætning. Det fik det igennem den faktiske underordning af sabotagegrupper m.m. under sig, anerkendelsen fra de allierede og forhandlingerne mellem DF repræsenteret af FJ og hæren, der resulterede i en underlæggelse af hærens personel under DF. Og ikke mindst efterhånden som befolkningen rent faktisk fulgte frihedsrådets op-råb. Især i forbindelse med Folkestrejken i sommeren 1944 anså i alt fald FJ dette som åbenbart. Senere proklamerede man flere gange '5 minutters stilhed', hvilket hver gang gav bonus. I den regeringsløse tid udfyldte DF tomrummet og blev identificeret med det legitime 'kæmpende' Danmark.

Frihedsrådets moderation

Engang etableret i folkets bevidsthed kunne modstandskampen organiseres. En decideret undergrundshær blev opstillet i samarbejde med

Fortsættes

militærfolk under jorden, den illegale presse og sabotagen koordineredes, retsopgøret forberedtes og der forhandlede om allieret anerkendelse af Danmark som allieret og med politikerne om en befrielsesregering. Dansk Samling og DKP ønskede at fremme DF's eget sociale og økonomiske program for efterkrigstiden, men især FJ argumenterede stærkt herimod. DF havde kun det mål at jage tyskerne ud og derefter at få rensset ud. Når en ny regering trådte til, var rådets funktion ophevet.

Man forberedte sig på en voldelig slutkamp, hvor den underjordiske hær skulle træde frem i åben kamp, ligesom brigaden i Sverige skulle overføres. Men indtil da måtte man ikke tage kampen op imod tyskerne. Unødige ofre skulle undgås - og blev undgået. Moderationen overholdtes, og den danske blev den mest ublodige modstandskamp i de tyskbesatte lande. Da enden kom, blev kampen ikke 'nødvendig' til bl.a. FJ's store lettelse, mens mange modstands'soldater' tværtimod var skuffede - de fik ikke lov til at leve deres had til tyskerne ud i åben kamp.

DF modererede også den inter-

ne modsætning mellem de forskellige grupper fra højre til venstre. Samarbejdet forudsatte f.eks. forbud imod antikommunisme - hvad især lå svært for hæren. Den planlagte f.eks. brigaden i Sverige som en politistyrke, der evt. skulle sættes ind imod kupforsøg, ligesom fordelingen af våben, købt i Sverige af militærfolk, søgtes fordelt til ugunst for kommunisterne.

Men sammenholdet holdt og en af FJ's værste anelser om borgerkrigs-lignende tilstande efter befrielsen blev gjort til skamme. Og det var klart DF's, og måske især FJ's fortjeneste.

De lange knives nat?

Det lå også FJ på sinde at undgå 'de lange knives nat' - den vilkårlige og pøbelagtige afstraffelse af landsvigerne. DF oprettede et arrestationsudvalg, der dels skulle opstille lister over dem, der skulle interneres for landsforrædderi og det, der var værre, og de, der bare skulle sikres imod overgreb. Ønsket var også her moderation og sikringen imod standretter. Oprindeligt anså man den eksisterende straffelov for tilstrækkelig i retsopgøret. Men de sidste års kamp forrædede også

modstandsbevægelsen - og herunder altså også DF og FJ. Dødsstraffen blev genindført og der blev lovgivet med tilbagevirkende kraft. Dette betyder, at handlinger udført i god tro - f.eks. til den lovlige regerings ord i de første år, nu blev gjort ulovlige.

FJ mener, at vi undgik 'de lange knives nat'. Muligvis har retsopgøret været mindre slemt her end andre steder. Men hvis der var noget som fra et pacifistisk synspunkt var uværdigt, var det mere afslutningen end begyndelsen (den 9. april). Interneringen var rå, de internerede behandlede som kreaturer og udstilledes til folkets forlystelse på åbne lastvogne, og fejltagelserne var talrige.

Herefter følger den plet på dansk retstradition, at en regering, der i august 1943 trådte tilbage imod kravet om dødsstraf, selv tog dette på programmet og eksekverede i alt 46 dødsstraffe indtil 1950. Også i Danmark kunne man altså lære af nazismens metoder.

Sammenfatning

'I Danmarks Frihedsråd' er en god og engageret fremstilling af modstandskampens ledende lag fra en deltager. Frode Jakobsen repræsenterer stadig modstandskampen på godt og ondt. For at tage det sidste først står han vel som ingen anden for 'aldrig mere en 9. april'-vrøvlet, som han senere selv skulle være med til at udmønte i hjemmevernet - og det er vel det nærmeste vi kommer en skamstøtte over modstandskampen. Den kunne vi godt have været foruden. Noget andet med modstandskampen.

Men samtidig var FJ en afgjort modererende kraft, som vi alle skylder tak for den indsats, han gjorde for at undgå unødige blodsudgydelser. I Frode Jakobsens person og i Frihedsrådet som sådan slog den vist typisk danske uvillighed til underkastelse under den unødvendige kamp igennem, som i første omgang var ildeset (9. april), men som senere blev gjort til modstandsbevægelsens egen - paradoksalt nok.

Litteratur: Frode Jakobsen: I Danmarks Frihedsråd, Gyldendal 1975 & 1986, 454 s., Kr. 200,-.

Fra Militærets Arbejdsmark.

Loven om civilt Arbejde for "værnepligtige" bliver mere og mere er Torn i Øjet paa Udskrivningsmyndighederne og Militæret. Der er mange Eksempler paa, hvorledes man søger at faa de unge Mænd til at afstaa fra deres Begæring om civilt Arbejde, baade før, under og efter Sessionen. Deherrer søger at lægge saa mange Sten som muligt i Vejen for Lovens Benyttelse. Særlig de sidste Aar viser Eksempler herpaa. Det er aabenbart det for hvert Aar stigende Antal Militærnægtere, de faar Sessionsmyndighederne og Militæret til at svede Angstens Sved af Fryg for Konsekvenserne.

Et Par af de sidste "Sager" af den Art skal omtales her.

En A. m. K. er fra Djursland sendte den 17. Dec. 1934 en Begæring til 4. Udskrivningskreds i Aarhus om Fritagelse fra al Militærtjeneste iflg. Lov 187 af 1933. Begæringen: Affattelse er som det vil ses i rene Overensstemmelse med de trykte Begæring, som vort Forbund anvender i Hundredevis hvert Aar. N. N. mødte efter Tilsigelse paa Sessionen den 8. Juni dette Aar, men blev afvist med den Motivering, at Begæringen var mangelfuld affattet, der var intet nævnt om, at N. N. forlangte sig overflyttet til civilt Arbejde!

Den 19. Juni sendte N. N. en Protestskrivelse til Udskrivningschefen og anmodede om en skriftlig Begrundelse for Afvisningen, hvorefter Sagen vilde blive forelagt Indenrigsministeriet.

Hr. Udskrivningschef Thoft har Mellemtiden formentlig taget sig en Kursus i skriftlig Dansk og nærmere gransket Givilloven. N. N. modtog i hvert Fald nogle Dage senere følgende Skrivelse.

Efter Modtagelsen af Deres Skr. af 19. d. har jeg paa ny forelagt Sagen for Sessionen den 24. ds., og Sessionen besluttede efter Omstændighederne at betragte Deres indsendte Begæring som fyldestgørende, hvor efter samme Session besluttede at foretage Indstilling om, at De overføres til civilt Arbejde

Viel Geschrei und wening Wolle! Jo, men Eksemplet er typisk for den Mentalitet, der er herskende hos Sessionsmyndighederne. Den giver sig de mærkværdigste Udslag. I dette Tilfælde er det en straalende Naivitet, der lyser ud fra Hr. Udskrivningschefens Handlemaade. Knap saa morsomt kan man optræde ved andre Lejligheder. F. Eks. naar det meddeles fra en Session langt nord paa i Landet, at man tiltalte Militærnægterne (der mødte ca. 50 ialt) som Landsforræddere, Krystere, Kujoner. Militæret har jo nu engang Patent paa den Slags Tiltalemaader, som i det civile Liv ikke hører til god Tone.

En anden Sag, ikke mindre interessant end den første.

En Forbundsfælle fra Odsherred sendte for nogen Tid siden en Soldat i Avedørelejren et Brev og paa klæbde Konvolutten nogle af E. Dehns Fredsmærker: Aldrig mere Krig, Ned med Vaabnene, Fred ved Afrustning, o. s. v. Vedkommende stakkels Soldat maatte møde paa Lejrens Kontor, hvor man tvang ham til at læse Brevet op, det viste sig at være et absolut privat, usfarligt Brev, der ikke opfordrede til Mytteri (hvilken Forbrydelse ifølge Straffelovens § 127 hjemler en Straf paa indtil 6 Aars Fængsel!). Men Brevet var skrevet paa Papir, paatrykt "Aldrig mere Krig", og denne Forbrydelse i Forbindelse med de famøse Mærker var alligevel saastor, at den ikke kunde passere upaatakt. Sagen sendtes af Lejrkommandanten til Nykjøbing Sj. til videre Behandling. N. N. og hans Fader (for den formastelige Oprører var meget ung!) maatte møde for den høje Ret til Afhøring. Der var endogsaa Bud efter Børneværnets Formand, som dog udeblev, formodentlig ud fra den Betragtning, at det mere var Militæret i Avedørelejren, der trængte til Børneværn end den unge Mand.

Sagen er nu gaaet til Statsadvokaten, der skal bruge sin Sommer-

ferie til at afgøre, om der er Grund til Tiltale. "Vi anlager", skriver Holbæk Amts Venstreblad, "at Statsadvokaten ikke vil finde et saadant Grundlag. Han plejer jo at være en fornuftig Mand. Ellers kunde det jo være morsomt at se, hvad der kunde komme ud af saadan en Rets-sag. Den vilde i hvert Fald ikke savne oplivende Momenter."

Det er sikkert fornuftigt som ovennævnte Blad at tage denne Sag fra den geinyllige Side. Ogsaa Sagen fra Djursland er vel ikke stort mere end et Smil værd.

Men der er alligevel ved disse Sager som ved mange andre af lignende Art et Moment, der meget vel kan give os A. m. K. ere Anledning til alvorlig Eftertanke.

Sammenhold det fremsførte med Oberst Ivan Carstensens og Generalauditor Pürschels Udtalelser, omtalt andetsteds i Bladet, og vi maad indrømme, at det synes at blæse op til Modvind fra flere Sider mod det civile Arbejde.

Forhaabentlig vil der i vort Land ikke være Jordbund for en effektiv Aktion mod Retten til at nægte Militær- og Krigstjeneste af Samvittighedsgrunde. Denne Ret stadfæstedes i 1917, mens andre Landes tusindtallige unge tvangsudskreves og forblødte paa Slagmarkerne. I Dag oplæres Verdens Ungdom saavel i volds- og diktaturstyrede som i de mere eller mindre demokratiske Stater til den mest raffinerede Krigsførelse. De tre nordiske Lande styres i Dag af Regeringer, der bl. a. har Ordet Frihed som Rettesnor.

Om denne Frihed vil vi i A. m. K. staa Vagt til det sidste.

Ikke mindst, naar det gælder Friheden til at forlange civilt Statsarbejde i Stedet for at tage Del i Militærets taabelige, menneskefjendske Nedbrydningsværk, der er en Skamplet paa Kulturen og et Slag i Ansigtet paa Ret, Retfærdighed, Frihed og Menneskelighed.

O. Mathiasen.

Aldrig mere Krig

Dansk Afdeling af Krigsmodstandernes internationale Forbund

Medlems- og Agitationsblad.

Nr. 12 a

Juni 1936.

3. Aargang

Skal Bombe- og Gasfabrikanter beskytte os mod Luftkrigen?

Hvem der regerer i Dansk Luftværnsforening.

Af Bernhard Jensen.

Med Brask og Bram har Dansk Luftværnsforening startet sin Agitation for at faa det danske Folk gasforgiftet med Krigspsykose og Beskyttelsesgalskab. Det ligger nær at antage, at der bag dette Foretagende, som i selve Krigsophidselsen, naar den skjuler sig under ideelle Bevægelser, ligger økonomiske Interesser skjult. En Undersøgelse af visse af de ledende Luftværnsfolks Rolle i Landets økonomiske Liv bekræfter da ogsaa med al Tydelighed, at man staar overfor et enestaaende frækt Forsøg paa at lade Rustningsfabrikanter og Ledere af kemisk Industri optræde som humane Beskyttere af den civile Befolkning — af Kvinder og Børn.

Formanden i Dansk Luftværnsforening er Professor S. P. L. Sørensen, der tillige har det lille nette Bierhverv at være i Bestyrelsen for Aktieselskabet De danske Sprængstoffabrikker, et Foretagende, som fremstiller Aerolit og andre kemiske Stoffer. Hr. Sørensen paatager sig altsaa den menneskevenlige Opgave at beskytte os mod de Sprængstoffer, som han selv tjener Penge paa at fremstille. Efter dette vil der sikkert vise sig en enorm Tillid til hans Beskyttelsesmetoder, inclusive den temmelig næsten absolut sikre Folkemaske (selv Gasmasker er nu en folkelig Ting!) han ifølge Udtalelser i Bladene har opfundet.

Lad os saa kigge lidt i Næstfor-

manden, Holjægermester Torben Foss' Papirer. Det viser sig, at han er Bestyrelsesmedlem i Aktieselskabet Sadolin & Holmblad — en af Landets førende Farvefabrikker. Da man ved, at Farveindustrien paa kort Tid kan omstilles til Giftgasproduktion, og da man ved, at den udenlandske Farveindustri, som i Dag næsten helt staar i Giftgasfrembringelsernes Tjeneste, har Forbindelser ogsaa i Danmark, er det meget betænkeligt, at have en i den kemiske Industri saa stærkt interesseret Person i Ledelsen for et Værn mod Giftgas. Det kan ikke bevises at S. & H. i Dag laver Giftgas; men den private kemiske Industri vil kun i faa Tilfælde lade en saadan Tjans gaa fra sig den Dag, Muligheden byder sig for at tjene Penge paa Menneskehedens Udryddelse.

Samme Hr. Foss er ogsaa i Bestyrelsen for A/S F. L. Schmidt & Co. — den store Cementtrust, som vil faa godt at bestille, hvis Tanken om de bombesikre Kældre slaar an, saa Hr. Foss er altsaa direkte økonomisk interesseret i en Panikstemning, som fremmer Byggeri af underjordiske Betonkældre.

Mordvaabenfabrikanternes Dristighed kender ingen Grænse! I Københavnskredsens Ledelse finder man minsandten Hr. Percy Ipsen fra Dansk Rekyrliffelsyndikats Ledelse. At sætte en Eksportør af Mordvaaben

op som Befolkningens Værner mod Krigsrædsler er vel nok en udsøgt Haan mod hele Folket. Ogsaa i sin Stilling som Direktør for Det forenede Oliekompagni er Hr. Ipsen jo forbundet med Rustningsindustrien — oven i Købet den udenlandske — idet det danske Oliefirma kun er en Allægger af Shell, et Firma med stor Indflydelse paa Rustningsindustrien. Endelig sidder Hr. Ipsen ogsaa i Bestyrelsen for Dansk Svovlsyre- og Superfosfatfabrik, og Svovlsyreproduktionen danner det allerfortrinligste Udgangspunkt for Fabrikation af Giftgas!

Man tør jo nok antyde, at det er et Trekløver, der pryder i en Luftværnsforening. Allesammen vil de gennem de Industrier, de er interesseret i, kunne tjene paa, at Krigsfaen i Verden øges, thi det betyder øget Salg af Sprængstoffer, af kemiske Artikler, af Cement og af Rekyrliller. Og samtidig kan de tage Glorie paa og gøre et uegennyttigt Arbejde for Folkets Værn mod den desværre uundgaelige Luftkrig!

Det kunde dog være, at den danske Befolkning ikke ønskede at have Bombefabrikanter og den kemiske Industris Aktionærer til at værne sig mod Krigen. Det Værn kan den bedre selv skabe gennem uforsonlig Kamp mod Rustningsindustrien, og mod det store Folkebedrag, som Luftværnskrigen er.

Ikke-Vold som Kampmiddel mod Krig og Undertrykkelse.

Af cand. polit. Niels Lindberg.

Den amerikanske Sociolog Case, der er en af de faa Videnskabsmænd, der har behandlet samtlige ikke-voldelige Kampmidler i en større videnskabelig Afhandling, begynder sin Bog *Non Violent Coercion* paa følgende Maade: „Kunsten at dræbe har udviklet sig kolossalt. Der er fremvoxet en forbløffende effektiv Krigsteknik. Væbnet (eller anden Form for voldsom) Modstand mod den overlegent, militært udrustede Statsmagt bliver for en større national eller social Gruppe mere og mere en Invitation til Massakrering. Det bliver en Opfordring til fuldstændig Nedsabling af den lille Gruppe, der vover at sætte sig op mod den større og stærkere. Derfor dukker der en Interesse op for andre, mindre selvmorderiske Maader at øve Modstand paa mod Krig og Undertrykkelse. Dette skaber Interesse for de forskellige Former for økonomisk og anden social Modstand af ikke-voldelig Art, saasom Demonstration, Strejke, Boykott, baade økonomisk Boykott og social. Desuden Ikke-Deltagelse i Forvaltning, herunder Skattenægtelse o. lign.“

Naar disse Kampmidler kommer i Forgrunden, skyldes det følgende:

1) Man er klar over, at man ikke kan hamle op med den større Gruppens Militærapparat i en væbnet Kamp.

2) Man arbejder ud fra den Grundopfattelse, som ogsaa er rigtig under en moderne Civilisation, at Undertrykkerne i det lange Løb trænger til ens og gerne vil have ens økonomiske og sociale Medvirken, og at man derfor kan lægge et Pres paa dem ved at nægte sin Medvirken til Udøvelse af flere eller færre af Samfundets økonomiske og kulturelle Funktioner.

3) Man bygger desuden paa den Opfattelse, at de ikke-voldelige Kampmidler tiltaler udenforstaaende Grupper, og at den offentlige Mening i moderne Tid har stigende Betydning.

Man gaar ud fra, at Undertrykkerne i det lange Løb ikke holder af, at Sympatien er paa de undertryktes Side. Paa den her anførte Tankegang bygger man den Opfattelse, at selvom man ikke er i Stand til at skade den stærkere Magt saa stærkt økonomisk og kulturelt, at de af den Grund kan bringes til at ophøre med Tvangen, kan man bringe den stærkere Magt til Forhandlingsvillighed ved det Ubehag, man tilføjer den, naar den mærker, at den lille Gruppe har vundet udenforstaaende Gruppens Sympati.

4) Endelig er der ogsaa voxende Modstand mod voldelige Midler af religiøse og etiske Grunde.

Den svagere Gruppe, der kæmper mod den stærkere, kan enten være en social Gruppe, f. Ex. Arbejderklassen eller en national Gruppe, f. Ex. Ghandis Tilhængere i Indien. Formaålet kan være *Modstand mod Krig eller mod Undertrykkelse*. Men Krig og Undertrykkelse er jo saa nær beslægtede, at Formaålet snarest er et og det samme og ikke flere forskellige.

Man kunde nu spørge, om det har nogen Aktualitet i Øjeblikket at drøfte Kampmidler mod Krig og Undertrykkelse.

Jeg tror, vi alle er enige om, at Aktualiteten er næsten uhyggelig; hvis man ser sig om i Europa i Dag, er det tydeligt, at Internationalismen og Fredstanken er nede i en dyb Bølgedal.

Ser vi paa Danmark, er det utvivlsomt, at der er en betydelig større national Stemning og en større Forsvarsinteresse end for blot en fire-fem Aar siden. I denne nationale Indstilling bliver der spekuleret og vil der blive spekuleret i de kommende Aar fra militaristisk og arbejderfjendsk Side. Hvorledes kan man værges sig imod denne nationale Opgejling?

Man kan for det første møde den nationale Agitation med en paa Fornuftgrunde bygget Kritik. Man kan søge at afsløre, hvad der ligger bag den nationale Rummel; man kan saaledes henvise til Italien og Tyskland, hvor det tydeligt har vist sig, at Formaålet for dem, der har betalt al den nationale Agitation ikke først og fremmest har været udenrigspolitisk, men indenrigspolitisk, at faa Fagforeningerne ophævede eller stækket og Lønnen sat ned. Men Formalene har været skjult af Snak om national Rejsning og Folkefællesskab. Og man kan henvise til, at det ikke er første Gang, at Nationalisme bruges til at bedrage Folk med.

Det forekommer mig imidlertid indlysende, at man *ikke* kan nøjes med at kritisere og tage Afstand fra den nationale Ideologi, man maa trække Linjen skarpt op ved ogsaa at tage skarpt Afstand fra de Midler, som Nationalisterne anbefaler i det nationale Spørgsmaal. Det er jo Socialdemokratiets og de Radikales gamle Program: Intet militært Forsvar mod organiserede Statstropper. Det er i Øjeblikket gledet i Baggrunden. Socialdemokra-

tiets og de Radikales Førere og Agitatorer er klar over, at det i Øjeblikket ikke gaar an blot at kritisere de andres positive Program. Men hvilket Program kan vi sætte op i Stedet for Oprustning? Har vi noget? Ja, vi har jo fra gammel Tid visse Retningslinjer for ikke-voldelig Kamp, og det maa være en Opgave for konsekvente Antimilitarister at søge at udarbejde disse Retningslinjer under Hensyn til Erfaringer, særlig fra Udlandet.

Man maa tage den indiske Ulydigheds-kampagne op til Undersøgelse og Drøftelse. Den indiske Ulydigheds-kampagne omfatter Skattenægtelse, Nægtelse af at købe engelske Varer og Varer, der er stærkt beskattede. I Forbindelse hermed forskellige Omgaaelser, naar det drejer sig om Nødvendighedsvarer, som man *maa* skaffe sig, f. Ex. ulovlig Udvindelse af Salt.

I Forbindelse med Forsøgene paa at boycotte engelske Varer arbejder man paa at genoplive gamle Hjemmeindustrier til Erstatningsproduktion. Der er ingen Tvivl om, at Ulydighedskampagnen har kostet engelske Kapitalister og den engelske Stat mange Penge. Ulydighedskampagnen har imidlertid ogsaa haft svære Hindringer at kæmpe med; her skal blot nævnes religiøse Modsætninger mellem Inderne indbyrdes, og stor Uvidenhed i den brede indiske Befolkning.

Fra Tysklands nyeste Historie kan man studere to interessante Forsøg paa ikke-voldelig Kamp. For det første den tyske Modstand mod den franske *Ruhrbesættelse*. Som bekendt besatte Franskmandene Ruhr i 1923. Den ikke-voldelige Modstand bestod i Urostrejker i Minerne, i Staalværker og ved Jernbanerne. Tyskland havde to store Vanskeligheder at kæmpe mod, som til sidst medførte, at Modstanden efter ni Maanedes Forløb maatte afblandes. Den første Vanskelighed bestod deri, at Ruhr er et specialiseret Mine- og Industridistrikt. Befolkningen kunde derfor ikke indskrænke sin økonomiske Virksomhed til Selvforsyning paa samme Maade som en Befolkning i et Landbrugsland, med noget Haandværk og Smaaindustri. Ruhrs Arbejderbefolkning maatte delvis underholdes fra Tyskland, desuden blev der betalt meningsløse store Erstatninger til Kapitalister. Den anden store Vanskelighed var, at Tyskland i Forvejen stod med et for stort Seddelomløb og svækket Valuta. Da Ruhrmodstanden nu blev finansieret ved yderlig kraftig Inflation og ikke ved Skatter,

faldt Marken helt i Bund, og Modstanden blev aflæst, men det er værd at erindre, at Franskændene ikke fik nogen økonomisk Gevinst af Betydning, og at de moralsk led et kraftigt Nederlag, for saavidt som Udlandets Sympati vendte sig til Fordel for Tyskland.

Det andet Exempel fra Tyskland er Modstanden, der kvalte *Kapp-Kuppet*. I Marts 1920 samlede Reaktionen sig første Gang til et Fremstød i Tyskland. Den 13. Marts marcherede Kaptain Erhardt fra Döberitz til Berlin, og Kapp opkastede sig som Rigskansler. Strax erklærede Arbejderne i Berlin, ledet af et hemmelig sammentraadt Udvalg, Generalstrejke. Ogsaa mange af de højere og lavere Embedsmænd nægtede at samarbejde med Kapps Regering. Ret hurtigt brød denne da sammen, og Kapp flygtede; hvis man skal forklare hvorfor, maa man sige, at Kappisterne var rene Dilletanter i Sammenligning med senere Tiders tyske Kupfolk; de synes ikke at have været Gangstere og Terrorister af Natur og Overbevisning, ellers kunde de maaske for en Tid have kvalt Modstanden hos Embedsmændene ved at skyde dem ned, der nægtede at parere Ordre. Det er iøvrigt svært at afgøre, om Embedsmændenes Boycott af Kapp-Regeringen eller Arbejdernes Strejke virkede stærkest til at overtale Kapp om, at det ikke kunde gaa i Længden. Et Exempel paa ikke-voldelig Modstand, der er ganske interessant er, at strejkende Arbejdere paa Gaderne indlod sig i Samtaler med Besættelsestropperne og paa den Maade søgte at svække deres Moral. Det er ogsaa vigtigt at mærke sig, at Sammenholdet i Arbejderklassen paa dette Tidspunkt var større end 13 Aar efter.

Der er endnu et Par historiske Exempler, jeg vil dvæle ved. Fra *England* er der et Par interessante Exempler paa Trusler om Strejker som Kampmiddel mod Krig og national Undertrykkelse. Et Par Gange har saadanne Trusler været effektive og virkningsfulde. Første Gang i 1919. Der blev Trusel om Storstrejke anvendt af den saakaldte Triplealliance, det var en Alliance mellem tre store Fagforbund, nemlig Minearbejdernes, Jernbanearbejdernes og Transportarbejdernes. Anledningen var en Strid med Statsmagten, der i allerhøjeste Grad vedrørte Spørgsmaalet om Krig eller Fred. Blandt de Krav, som Triplealliancen stillede, var nemlig for det første, at alle engelske Tropper skulde trækkes tilbage fra Rusland, og for det andet, at Handelsblokade mod Rusland skulde hæves. Denne Trusel om direkte Aktion fra Triplealliancens Side maa siges at have væ-

ret vellykket. Paa samme Maade maa den engelske Fagforeningskonferences Trusel om Strejke i 1920 siges at have været vellykket. Fagforeningskongressen optraadte som Talsmand for hele den engelske Arbejderbevægelse og truede med Generalstrejke, hvis Lloyd George blandede England ind i den russisk-polske Krig, som var i Udvikling paa det Tidspunkt og som Frankrig som bekendt tog Del i.

Jeg har i det foregaaende nærmest behandlet det Tilfælde, at Arbejdernes Kamp mod Krigen var en Kamp mod Landets egen Overklasse og Statsmagten. Exemplerne fra England var jo af den Art. Men lad os nu gaa ud fra, at Situationen er den, at Kampen mod Krigen former sig som en Kamp mod en indtrængende Militærmagt. Her passer Generalstrejke ikke. Al Strejke ud over de faa Punkter, som f. Ex. Jernbaner og visse Dele af Forvaltningen, som Fjenden straks ønsker at beherske, er skadelig for selve den Befolkningsgruppe, der vil forsvare sig, men rammer ikke Fjenden. I hvert Fald ikke i den første Tid af Besættelsen. Generalstrejke er derfor næppe anvendelig; derimod bør man sikkert interessere sig for en effektiv Udstrækning af Strejke i alle de Grene af det økonomiske Liv, som Fjenden af Besættelsehensyn efterhaanden forsøger at beherske, altsaa ogsaa Stats-, delvis Kommunal Administration, men dermed kommer vi over til det, som man i Indien har kaldt Ikke-Medvirken eller Ikke-Deltagelse i Forvaltning. I Forbindelse hermed maa anvendes Boycott for at gøre Besættelsen til en daarlig Forretning.

Man forestiller sig maaske, at Ghandis Ulydighedskampagne er det første store Exempel paa Modstand ved Ikke-Deltagelse i Forvaltning og Boycott. Saaledes forholder det sig imidlertid ikke.

Den første store historiske Boycott-Bevægelse var den, som fandt Sted 1763—1776 i de nuværende forenede Stater, d. v. s. de østlige Stater, dengang de var engelske Kolonier. Man brugte af let forståelige Grunde ikke Ordet Boycott dengang. Man talte om Nægtelse af Indførsel og Nægtelse af Forbrug af Varer, som Moderlandet beskattede haardt, eller blot Varer, der stammede fra England.

Foruden dette historiske Exempel kan der være Grund til endnu at nævne Begivenhederne i *Ungarn* i Midten af 1860'erne. Kejser Franz Josef var paa dette Tidspunkt ude efter at tage Uafhængigheden helt fra det gamle Ungarske Kongedømme. Da fremstod en Fører ved Navn Francis Deak, og organiserede en ikke-voldelig Modstand. Kampen tilspidsede i en Skat-

tenægtelse. Naar Skatteopkræveren ingen Skat kunde faa, hentede han Foged og Politi, som satte sig i Besiddelse af Skattenægters Ejendele. Man kastede sig over nogle enkelte for at statuere Exempler, thi man kunde ikke overkomme at udpante hos alle Skattenægtere. Der skulde saa holdes Auktion. Men den ungarske Auktionarius strejkede, hvorefter man maatte indkalde en østrigsk. Naar han kom, opdagede man, at man ogsaa skulde have taget nogle Folk med, der kunde byde. Saaledes skete det, at den østrigiske Regering efterhaanden indsaa, at det kostede mere at forsøge at bringe Skatterne ind end Provenuet, det indkomne Beløb kunde dække! Man ræsonnerede saa saaledes: vi maa skaffe Dækning for Krigsomkostningerne ved at indkvartere de østrigske Soldater hos Ungarerne og paalægge disse uden Vederlag at sørge for Soldaternes Forplejning. Saa havde man da ingen Omkostninger ved Besættelsen. Da traadte den sociale Boycott i Kraft. I det Omfang den var effektiv, og det synes at have været i et stort Omfang, talte man ikke med de østrigske Soldater og Officerer fra Ungarernes Side, man drak ikke Øl med dem og spillede ikke Kegler med dem, og de ungarske Piger vil ikke have noget at gøre med dem. Tænk, hvad det vil sige for en Soldat. Derfor endte det med, at de østrigske Soldater protesterede mod det Indkvarteringsdekret, der tvang dem til at leve blandt Folk, der intet vilde have med dem at gøre.

Naturligvis boycottede Ungarerne ogsaa det østrigske Parlament og andre Institutioner, hvor man ventede deres Medvirken.

Endelig i Februar 1867 opgav Kejser Franz Joseph sin Politik og anerkendte Ungarns gamle Forfatning. Det er vel tvivlsomt, om den beskrevne Boycott var Hovedfaktoren, men den var sikkert en væsentlig Drivkraft.

Vi skal ikke her drage flere historiske Exempler frem, men søge paa Grundlag af, hvad man har hørt af de nævnte Exempler at klare følgende Spørgsmaal: Hvoraf afhænger de ikke-voldelige Kampmidlers Effektivitet?

1) At man skaffer sig Sympati hos udenforstaaende, hvis Mening Undertrykkerne ikke kan lade være at tage Hensyn til. Dette kræver et Propagandavæsen, som ikke paa nogen Maade er uoverkommelig.

2) At man kan holde sig fri fra Overgang til voldelige Metoder; dette kræver stor Disciplin indenfor den lille kæmpende Gruppe. Hvis man ikke kan holde sig fri af voldelige Metoder, maa man gøre

sig klart, at man letter Modstanderens Betænkkeligheder ved at anvende Terror.

3) Endelig kræver Ikke-Vold som Kampmiddel, at der er en vis fri Statsforfatning. Under en Belejringsstilstand vil en saakaldt passiv Modstand være svær at opretholde, medmindre den er særdeles velorganiseret i Forvejen. Belejringsstilstanden vil imidlertid blive hævet før eller senere. Undertrykkerne vil ønske de Undertryktes Medvirken til at styre og udnytte det besatte Omraade. Saa er Tiden inde.

4) Den største Vanskelighed ligger i, at Ikke-Vold som Kampmiddel kræver mere af Mod og Offervilje end nogen anden Kampform. Der skal ikke saa forfærdeligt meget Mod til at følge den militære Alarmeringsparole, og er man først i Ildlinien, skal der mere Mod til at forsøge paa at slippe bort fra Helvedet end til at blive og parere Ordre. I dyb Modsætning til den moderne militære Kampmaade kræver den ikke voldelige stadigt Initiativ og Mod af en. Militaristerne kan dog ikke udnytte denne Svaghed til et Modargument. De tillægger jo gerne Folket den største nationale Offervilje.

5) En særlig Ejendommelighed ved Ikke-Vold er, at den som Medkæmpere og Hjælpere anvender Mænd og Kvinder, Unge og Gamle, ikke som den militære Kamp udelukkende unge Mænd. Om dette kan siges at være en Fordel eller en Svaghed afhænger af Synspunktet. Det er en Fordel at kunne rekruttere de aktive fra en stor Kreds, men det er en Ulempe i sin Kamp i nogen Grad at være afhængig af saadanne, der er nølende, modvillige eller lette at skræmme af Fjenden.

6) Tilsidst kan nævnes, at Ikke-Vold ikke tilfredsstiller de mest aktivt og aggressivt indstillede, hvis disse er af primitiv Natur, det vil i dette Tilfælde sige: er af den Type, at de let lader deres Hævnfølelse vinde Overhaand over Fornuftens Stemme. Mennesker af denne Type vil som nævnt være en stor Fare for den ikke-voldelige Modstands Førelse.

Den fuldstændige Klarhed over, hvor effektivt Ikke-Vold er som Kampmiddel eller ikke er, naar man naturligvis først, naar man betragter de andre Muligheder. Vi maa se paa de andre Kampmidler, der kan være tale om for en lille Gruppe, der ikke kan konkurrere i moderne Militærtæknik. Alternativet er naturligvis ikke at møde Fjenden i aaben Kamp med hans egne Vaaben, for saa vil man ud fra Udgangspunktet komme ynkelig til kort. Den aabne Kamp, i Betydningen moderne civiliseret Krig, vil være en blodig og

virkningsløs Demonstration, ikke en effektiv Modstand paa langt Sigt. Valget staar mellem Ikke-Vold og Terrorisme. Det er derfor Terrorisme vi skal betragte som Alternativet set fra et teknisk-sociologisk Synspunkt. Hvad Terror er, det kan man danne sig et Indtryk af ved Læsning af to fremragende irske Romaner, der er fulde af Virkelighedsskildringer fra den irske Frihedskamp 1920—21. De er begge oversatte, den ene hedder „Sig Goddag til Djævelen“ af Rearden Connor, den anden hedder „Skærsommernatsgalskab“ af Jean O'Faolain. Og saa Nis Petersens Bog „Spildt Mælk“ kan anbefales. Terrorismen i Irland bestod i følgende Voldshandlinger, for nu blot at nævne de vigtigste: Bagholdsangreb, med Bomber og Maskingeværer paa black- and tan Tropperne og de regulære engelske Tropper.

Som bekendt endte det hele med, at Englænderne bøjede sig og gav Irlænderne en vis Selvstændighed, og man kunde derfor mene, at man i Terrorismen har det virkelig effektive Middel for den lille Gruppe til at paavirke den store.

Men hertil er at bemærke, at det er meget tvivlsomt, om det var Terrorismen der vandt Sejren til Irerne. Om det ikke trods alt snarere var aandelige Faktorer, der blev afgørende. Naturligvis kunde den engelske Guvernør ved Hjælp af Politisoldaterne, black and tan, have knust den irske Modstand. Det var et Spørgsmaal om at sætte tilstrækkelig Modterror ind, og der vilde den engelske Guvernør jo militær-teknisk være den stærkeste i det lange Løb. Naar han ikke gjorde det, skyldes det den offentlige Mening, dels i Udlandet, særlig U. S. A., og den offentlige Mening i liberale og i Arbejderkredse i England. Dette viser klart, at fysisk Vold ikke er det stærkeste Vaaben.

Sympatien for den irske Sag i udenforstaaende Kredse forhindrede dem, der var fysisk stærke, i at sætte tilstrækkelig Vold ind. Humanitære Følelser, demokratiske Principper, Sympati med de svage, altsammen aandelige Faktorer viste sig stærkere end den raa Magt.

Vi kommer saa til Hovedargumentet mod Terror som Kampmiddel mod Krig og Undertrykkelse. Ingen Kamp er jo sluttet med, at man har rystet Undertrykkerne af sig. Det næste Stadium er Genopbyggelsen, Ombygningen af de Tilstande, som Undertrykkerne har forhindret. Det er her, at Terrorismens Svaghed viser sig. Under den første Del af Processen, Afrystelsen af Aaget, udvælges Mennesker, der senere er ubrugelige. De voldelige Metoder udvælger Voldsmænd,

Psykopater og Sadister. Naar Sejren er vundet, staar man med et Førerskab, der for en meget stor Del bestaar af Bandedførere, der ikke formaar at indføre og sikre de Tilstande, man har kæmpet for. Meget snart opstaar der indre Rivninger, og Terrorismen bryder frem igen.

Har man i Aarevis præket og staaet inde for Vold som det ledende Princip, har man i Aarevis ingen Hensyn taget til Lov og Ret og almindelig Samfundsmoral, kan man ikke paa een Dag afskaffe Terrorismen, derfor glider man ind i den permanente Borgerkrig, det viser ogsaa Forholdene i Irland. Vi er her ved et Punkt, hvor Ikke-Vold som Kampmiddel frembyder en afgørende Fordel. En Kampmetode, som bygger paa afgørende Hensyntagen til andres Liv, udvælger og hidlokker ikke Voldsmænd. Ikke-Vold udvælger Førere med Respekt for andres Liv og Velfærd og giver dem Indsigt i deres Medmenneskers økonomiske og sociale Forhold. Der er Forskel paa at lære at organisere Mord og Overfald og lære at organisere Hjemmeproduktion til Hjælp i Boycotskampen. Der er Forskel paa at lære at true og undergrave Respekten for Domstole og organiserede Domstole, der erstatter de af Undertrykkerne indsatte. En meget stor Del af hele det Organiseringsarbejde, som den Ikke-voldelige Modstand kræver i første Face, er en Forberedelse og Træning til det opbyggende Arbejde, der forestaar, naar Sejrens Dag er inde, men næsten hele det Arbejde og alle de Handlinger, som den terroristiske Kamps første Face medfører, er en Forberedelse og Uddannelse til den Borgerkrig, der slaar Sejrens Frugter ud af Hænderne paa Terroristerne.

Hvis Ikke-Vold som Kampmiddel er mindre effektivt i Kampens første Face, hvor Undertrykkerne skal bringes til at trække sig tilbage, saa er den til Gengæld Terrorismen ganske overlegen i Kampens anden Face; thi den har kaldt paa og opdraget dem, der kan bygge et Samfund op, ikke paa dem, der blot kan slaa ihjel.

Meddelelse fra Redaktionen.

Af Hensyn til Sommerferien udsendes næste Nummer ca. 10. August.

Aldrig mere Krig

Dansk Afdeling af War Resisters' International
Medlems- og Agitationsblad

Nr. 4

Oktober 1939

7. Aargang

Krigsaand — Fredsaand ...

Af Hagbard Jonassen.

Saa skulde menneskeheden igen ud i krigens ulykker. Alle, som har taget arbejdet for fred op som en livsopgave, maa føle sig dybt nedtrykt. Det lykkedes allsaa ikke at vinde menneskeheden for vor opfattelse: at krig ikke blot er en forbrydelse, men en dumhed, fordi den ikke løser de problemer, som er dens aarsag. Og dog er der sket en stor ændring siden sidste krig. Begejstringen er borte, romantikken er gaaet af krigens, men endnu tror det store flertal, at krig under visse forhold er uundgaaelig.

Det hører til fredsvenners næsten daglige oplevelse at møde sarkastiske bemærkninger om, at nu har fredssagen da spillet fallit. Det er for os en uforstaaelig tankegang; krigens er jo netop kommet, fordi de store lande ikke vilde følge de veje, fredsvenerne har anvist, men har fulgt den gamle magtens vej. Krigens er et eklatant bevis paa, at denne magtpolitik har spillet fallit. Men vi føler ingen trang til at hovere. Vi vilde sikkert alle ønske, at de andre havde haft ret: at magt kunde redde freden. Men vi har aldrig troet paa det og begivenhederne har givet os ret.

Vi føler ingen trang til at hovere, men vi føler heller ingen trang til at opgive arbejdet for vore ideer. Netop nu har fredsvener en kæmpeopgave foran sig. Krigens vil engang høre op, og hvad vil der komme bagefter? Vil vi opleve en fredsslutning, der som den sidste bærer

spiren i sig til en ny krig eller vil det lykkes at skabe en fred, som har mulighed for at bære? Det vil afhænge af hvor stærkt hadet piskes op i menneskets sind. Fredsvener har her en meget stor opgave at arbejde med ogsaa i de neutrale lande. Det vil ikke være ligegyldigt, hvorledes folkemeningen er i de neutrale lande, naar krigens er forbi.

Fredsvener har pligt til at tage et arbejde op for at holde hadet ude af menneskets sind, og for at undersøge hvorledes den fred bør være, som maa følge denne krig, hvis vi skal kunne haabe, at det bliver den sidste krig. Vi kan kun være interesseret i een sejr: menneskelighedens og den maa vi arbejde paa.

Vi maa ikke glemme, at det ikke blot er i Danmark, der findes folk af vor anskuelse. De findes over hele verden, i alle lande ogsaa de krigsførende. Det gælder for os at holde føling med dem, at hente styrke af bevidstheden om, at vi er en flok, der ikke svigter hinanden. Ethvert frafald betyder en svækkelse af de kræfter, som alene kan bygge en ny verden op.

For vore kammerater i de krigsførende lande er den tunge prøvelsens time nu kommet. Bladene bringer allerede den første meddelelse om, at en militærnægter er blevet skudt. Det vil utvivlsomt ikke blive den sidste. De dør i bevidstheden om, at de sætter livet ind for en

bedre sag end de mange, der vildledte dør paa slagmarken.

Deres død maa mane os til ikke at svigte, selv om vort standpunkt kommer til ogsaa at koste os noget. Og det gør det utvivlsomt. Der meldes allerede her i landet om unge mænd, som straffes fordi de ikke følger indkaldelsesordren. Man indkalder ogsaa unge mænd, som har gjort civilt arbejde. Hvis situationen udvikler sig til det værre, ved man ikke, hvad der kan ske. Vi gør klogt i alle at være forberedte, alle at love hinanden, at hvad der end sker, staar vi sammen om vort løfte: *et klart og bestemt nej til militæret og krigens.*

De eneste Sandheder...

Den kendte franske pacifistiske forfatter Jean Giono skriver:

Der findes ingen helte, de døde glemmes øjeblikkelig. Heltenes enker gifter sig med levende mænd, ganske simpelt fordi det at være levende er langt mere værdifuldt end at være en død helt.

Der findes ingen helte efter krigens. Der findes kun halte, krøblinger uden ben, gruopvækkende ansigter, som kvinderne vender sig bort fra.

Efter krigens er det den, der ikke har været i krig, som lever.

Efter krigens glemmer alle krigens og dem, som har været med i den. Og det er retfærdigt. Thi krigens er unyttig, og man skal ikke hævde dem, der ofrer sig for det unyttige.

Aldrig mere Krig

Dansk Afdeling af War Resisters' International
Medlems- og Agitationsblad

Nr. 11

Maj 1940

7. Aargang

Efter 9. April. Af H. Jonassen.

Forbundets Formand fremsætter nogle Betragtninger over Forholdene, som de stiller sig for A. m. K.s Arbejde efter den 9. April.

Det var en tung opvaagnen for os alle d. 9. April. Vi havde til det sidste haabet at blive fri for andres beskyttelse. Det forsonende moment var, at regeringen havde realitetssans og mod nok til at bestemme, at hæren ikke skulde sættes ind. Vi kan ikke noksom takke statsministeren og udenrigsministeren for det mod, som her udvistes.

Paa dette sted vil det ogsaa være paa sin plads at udtrykke anerkendelse af den disciplin, som er udvist af hærledelsen og alle menige. Vi forstaar, hvor svært det maa have været for mennesker, der har set det som deres opgave at skabe en brugbar hær, i det afgørende Øjeblik at give afkald paa at bruge den. Det er udtryk for en høj grad af selvovervindelse, som maa aftvinge respekt, og det er ganske usømmeligt, naar man fra visse sider har villet mene, at hæren har svigtet sin pligt. Det er den af folket valgte regering, som bestemmer, om hæren skal bruges, og ikke hæren selv.

At der i vort blad skulde komme et forsvar for den danske hær, vilde man have forsvoret. Men meget har forandret sig, siden sidste nummer udkom, og vi maa alle lære at indrette os derpaa. De mange nye bestemmelser, som er indført, griber stærkt ind i vor virksomhed. Saaledes forbudet mod alle offentlige møder og demonstrationer. Og nu kommer igen en ting, som ingen vilde have tænkt kunde findes i bladet: Det maa

paa den mest indtrængende maade henstilles til alle medlemmer, at man holder sig disse paabud efterretteligt. Enhver offentlig demonstration, hvad enten det er mundtlig eller i form af uddeling af tryksager og hvadenten det er til civile eller militære personer maa ikke finde sted. Den, som ikke forstaar dette, vil snart komme til at føle, og der kan gøres vor sag ubodelig skade.

Forholdene gjorde det nødvendigt at aflyse aarsmødet. Ligeledes opgives den planlagte sommerlejr, og Nordisk Fredsforlag indstiller indtil videre. Valget til hovedbestyrelsen er ogsaa udsat. Om bladet vil der senere blive truffet beslutning. Det var ønskeligt, om det kunde opretholdes som bindeled mellem os. Det vil bl. a. blive et spørgsmaal om økonomi. Det maa derfor indtrængende henstilles til kredsene stadig at have orden i kontingentbetalingen.

Andre opgaver? Ja, har vi andre opgaver for tiden? Utvivlsomt. Vi trænger stadig til at fredeliggøres. Landet er nu besat af en saakaldt „Fjende“. Vi maa høre til dem, som forstaar, at de er mennesker som vi andre, men revet bort fra hjemegn, hjem, slægt og venner, anbragt blandt fremmede og uvisse om, hvad fremtiden byder. De er saavist ikke at misunde. Det er ingen opgivelse af vort danske at rumme menneskelige følelser overfor disse mange fremmede, og jeg

er overbevist om, at det, efter som dagene gaar, vil blive mere og mere tiltrængt at prøve paa at fremelske det menneskelige hos vore landsmænd. Vi har her en opgave, som direkte er i pagt med vort maal.

Ellers er fremtiden saa uvis, at det næppe er muligt at sige mere i dag. Maaske skal vi gennem endog meget svære dage, før krigen er forbi, og hvordan tiden vil blive derefter aner ingen. Men vi maa stadig holde kravet højt om en retfærdig fred til alle sider og haabe, at de løfter, som er blevet givet om, at der ingen indblanding vil ske i vort lands indre forhold, vil blive holdt, saa vi en gang igen under andre forhold kan optage vort arbejde i fuldt omfang.

Fra Redaktionen.

I Tilslutning til Formandens Artikel ovenfor skal vi meddele, at det er Hensigten at slutte Bladets 7. Aargang med et firesidet Nummer, der udsendes regelmæssigt herfra den 1. Juni. Dette Nummer vil bl. a. bringe en Artikel af Valgmenighedspræst Uffe Hansen, Ubberup.

Paa Grund af stigende Udgifter til Bladets Trykning m. m. havde vi besluttet os til at foretage en Forhøjelse af Bladets Pris fra 1. Maj. For at undgaa denne Forhøjelse og iøvrigt paa Grund af Forholdene har vi imidlertid bestemt os til at udsende de to sidste Numre firesidet. Vi føler os overbevist om, at alle vore Læsere vil godkende denne Ordning.

Vi haaber i næste Nummer at kunne give endelig Besked angaaende Bladets nye - den ottende - Aargang.

Aldrig mere Krig

Dansk Afdeling af War Resisters' International

Medlems- og Agitationsblad

Nr. 5a

Fredsnummer 5. Maj 1945

12. Aargang

Danmark er frit!

Af Uffe Hansen.

Den anden verdenskrig, som i mere end fem aar har rystet Europa i sin jernklo, har nu sluppet sit kvælertag, og vi aander frit — ja, vi jubler vor glæde ud i sange og fryderaab, véd tit hverken ud eller ind for glæde, véd ikke, hvilket ben, vi skal staa paa. Og saa gør vi vel i at staa fast paa dem begge.

Den flodbølge af forfærdelse og sorg, af harme og forbitrelse, som den 9. april 1940 skyllede ind over vore lave strande, blev den 5. maj 1945 afløst af en stormflod af jubel og tak, som aldrig vil glemmes.

Og vi danske er ikke ene om denne glæde.

De tyske hæres kapitulation er overalt i Europa blevet hilset med glæde, ikke blot i de undertrykte lande, som derved har faaet deres frihed og fred tilbage, men ogsaa af de sejrende nationer, som har ofret strømme af blod og guld for at vinde denne dyre sejr; ja selv tyskerne, soldater og civile, drager et letelsens suk ved budskabet om, at det endelig er forbi.

Thi hvor vanskelig og sørgelig end Tysklands fremtid vil blive, saa vil den dog være en paradistilværelse mod det helvede med bomber og granater, frontkampe og flugt, hunger og rædsel, skam og fortvivelse, som de sidste maaneders Tyskland har fremvist.

I freden — om end paa nok saa haarde vilkaar — kan der dog *leves*, skabes udvej, næres haab; men i krigen, nederlagets krig, var der intet andet at haabe paa end afslutning, selv gennem en betingelsesløs kapitulation.

Og det er ikke blot for de besejrede, at glæden over freden kan blandes med frygt for fremtiden, ogsaa sejrherrenes glæde er blandet med mange bekymringer og spekulationer, dels for deres egne landes skæbne, hvordan de skal hele de saar, krigen ogsaa hos dem har slaaet, hvordan de skal faa fredens gænger til at afløse krigens, dels ogsaa deres bekymringer for, hvordan de skal bringe hele Europa paa fode igen, faa de ødelagte baner og havne i orden, levnedsmiddelforsyningen bragt op til

det minimum, der skal til, for at hungersnød kan undgaaes, begrænsning af de epidemier, vi med sikkerhed forudser, hvordan de skal enes om en god og varig fred, opbygge et nyt folkeforbund og derigennem maaske forny den havarerede verdenskultur — alt dette optager dem allerede stærkere end tilendeførelsen af krigen i østen.

Og det er ikke blot en Sag for de store sejrherre, men dette uhyre genopbygningsarbejde kalder paa os alle, og stærkest paa dem, der bedst er i stand til at hjælpe.

Danmark er vist i dag et af de rigeste lande i verden, et af dem, der virkelig kan yde en betydelig hjælp. Selv om vi er blevet tappet for varer og værdier i disse besættelsesaar i en grad, som vi aldrig havde tænkt os mulig, saa har vi dog ikke blot faaet det daglige brød i den tid, men mange har levet ret uberørt af de indskrænkninger, der blev foretaget. Og en meget vigtig sag er det, at dansk landbrug ikke har mistet sin produktions-evne, vi er endnu i dag i stand til at

Krigen i Europa er forbi. Nu skal Freden vindes, Verden bygges op med Retfærdighed, med Demokrati og international Tolerance og Forstaaelse. War Resisters' International og A. m. K. vil være med til at præge dette Arbejde.

fungere som Europas spisekammer, mens der i andre landbrugsegne hersker hungersnød. Ogsaa vore øvrige erhverv staa parat til at yde en indsats, først og fremmest for vort fædreland, men dernæst for Europas genrejsning og menneskeslægtens redning.

Det vil dog ikke sige, at vi er sluppet gratis gennem krigen. Dansk blod er udgydt, baade ved den tyske militærmagts overfald paa vort land hin niende april og sidenhen, især i det sidste aar ved henrettelse af sabotører og ved mord. Et sørgeligt og smerteligt, ja beskæmmende kapitel i denne historie er de ugerninger, som en flok samvittighedsløse forbrydere af vor ringeste bærmere har øvet i tysk sold, i Schalburgkorpset og som Hippofolk.

Hvis noget har bragt skaar i Danmarks ære i disse aar, da er det den sørgelige kendsgerning, at de værste forbrydelser blev øvet af disse danske borgere, som vi kvier os ved at regne for landsmænd.

Vort land har ogsaa mistet noget af sin naturrigdom; det er gaaet ud over vore skove og moser, vore heder og klitter i disse aar. Men det trækker sig vel i lave i løbet af en menneskealder eller to. Værre er det, at vor kultur ogsaa har lidd under det, vi har været udsat for. „De danske taalte ikke tvang“, siger Johs. V. Jensen. Og den tvang, vi alligevel har maattet døje i disse aar, har skabt et had og en vilje til at gøre fortræd, at gengælde ondt med ondt, som ellers var fremmed for dansk aand, i hvert fald et mindre fremtrædende Træk hos os før end nu.

I dette Nummer bl. a.:

Uffe Hansen: Danmark er frit!

H. Jonassen: Vore internationale Forbindelser knyttes igen.

Svend Haugaard: Fred --- og saa?

O. M.: Til Lykke med Freden!

Svend Haugaard: Varning for fredsoptimism.

Halvor E. Sørensen: Hvor er de?

O. Mathiasen: Værdighed.

Svend Haugaard: Genopbygning.

A. m. K.s Aarsmøde antagelig i Juni.

Det tryk, besættelsen lagde over os, har ikke blot givet den sunde lædrelandskærlighed fornyet styrke hos mange i vort folk og vakt en stærkere vilje til folkelig selvhævdelse, men det har ogsaa hos nogle skabt en usund nationalisme og en selvovervurdering af en beklagelig art.

Og den ydmygelse, det gav os at staa magtesløse overfor den vældige tyske militærmagt i 1940, har ikke blot givet folkets vaagne mænd og kvinder sans for, at vor styrke bestaar i retsind, sammenhold, udholdenhed og andre gode karakteregenskaber, men den har ogsaa hos nogle tændt en lyst til at prøve de samme blændende og stærkt virkende magtmidler, som tyskerne var mestre i at anvende. Ja, der var sikkert adskillige, der sukkede over, at de ved kapitulationen ikke fik lov at vise den knækkede tyske militærmagt, hvor godt de underhaanden havde lært den kunsten af. Selv om der kun havde været liden ære at vinde ved at nedskyde de sidste fortvivlede rester af Hitlers en gang saa vældige hær, saa kløede nok manges fingre derefter.

Og disse krese vil nu tale højt om Danmarks oprustning, om forsvarsforbund med de andre nordiske lande, om militærmagt til at holde Tyskland nede, til at „sikre freden“ med for eftertiden, i det mindste vil de kræve en stærk hær i et nyt folkeforbunds tjeneste.

Overfor saadanne tendenser i vort folk og andetsteds i verden vil der være god brug for fredsvenners forkyndelse af de virkelig skabende og bevarende kræfter i et folk og i menneskeslægten. Der vil være brug for, at vi forkynder retfærdighed og barmhjertighed som de midler, hvorved vi skal sikre verdensfreden, mens vi advarer mod national-egoisme, herremoral, militarisme.

Hvad nyttede det vor verden, at Mussolini blev skudt, og at Hitler begik selvmord, hvis deres aand kommer til at leve videre i os? Hvad var der vundet ved denne dyrekøbte fred, hvis den skal benyttes til at starte den næste verdenskrig med?

Hvad var der vundet ved Danmarks fem tunge aar under besættelse, hvis vi

George Lansbury, Præsident for War Resisters' International 1937, død den 7. Maj 1940, 81 Aar gammel.

Umiddelbart før Krigens Udbrud foretog Lansbury en omfattende Rejse næsten Verden rundt for at tale med de førende Statsmænd for at bevæge dem til i sidste Øjeblik at hindre Galskaben i at bryde løs. Forsøget mislykkedes, og Lansbury døde i Krigens første Aar.

Ved Krigens Afslutning mindes vi med Ærbødighed og Tak vor afdøde Præsident.

ikke tør tro paa, at den vej, vi vandrede, var den rette fredens vej?

Vel ved vi, at vor frihed ogsaa blev vundet ved hjælp af engelske og russiske vaaben; men vort folk blev frelst fra krigen ved sin nægtelse af at føre krig selv, ved sin fredsvilje. Og det er den eneste vej, som fører udenom krigen.

I mange livsforhold gælder det ganske vist, at vi ikke skal søge udenom, men gaa midt igennem det svære, som møder os. Men der er ting, vi skal gaa udenom. Helvede skal vi gaa udenom, naar vi møder det paa vor vej. Og krigen er helvede.

Derfor skal det ogsaa lyde nu, som efter forrige verdenskrig, blot langt stærkere og dybere, som udtryk for en verdensvilje og en guddommelig pligt: *Aldrig mere krig!*

Aldrig mere Krig

Dansk Afdeling af War Resisters' International

Medlems- og Agitationsblad

Nr. 8

Maj 1945

15. Nummer

Krigens Flygtninge

Af Johannes Hansen - 1945

De har vandret nu Aar efter Aar
i sultende, lasede Skarer.
Millioner paa Flugt
fra Udslettelsens Kaar og
Slagmarkens Rædsler og Farer.

Med et Genskin af Sværdtidens Gru
i Blkke, der brister af Klage,
gaar Lidelsens Tog
over Landenes Jord
gennem graadtunge Dage.

Over Nordnorges iskædte Fjæld,
over Ruslands de vidstrakte Slætter
har de vandret og vandret
fra Daggry til Kvæld
og i angstfyldte, søvnløse Nætter

Gennem Østfinlands susende Skov,
over Polens blodvædede Jorder,
gennem Frankrig og Tyskland -
den evige March af fortvivlede,
haabløse Horder.

Fra de brændende, bombede Byer
med Geværild paa Torve og Gader,
hvor Kanonernes kvælende
Krudtrøgs-skyer skjuler
Tomternes sorte Facader.

Fra Ruiner af landlige Bo
vakler Folket fra Kamppladsens Øde
med Stumper af det,
der engang var et Hjem,
sin uvisse Fremtid i Møde.

Det er gamle og graanende Mænd,
og hærgede udslidte Kvinder,
gennem aarenes gang
gav en kroget Lænd og
falmede, furede Kinder,

efter Livsdagens taalsomme Slid
skulle Hvilen og Freden de eje -
nu stumpler de fremad
paa smertende Ben ad
vaade og opkørte Veje.

Det er Mødre med frysende Smaa
bøjlet tungt under Tidernes Byrde,
hvis Mænd kaldtes bort
fra den hjemlige Vraa
for Mænd og Fædre at myrde.

Det er Enken, hvis eneste Søn,
hvis Glæde og Livshaab nu hænger
som en raadnende Klump
paa et Pigtraadshegn,
hvor Granaterne hyler og flænger.

Det er Slægtens vanrøgtede Vaar
med smiløse Ungpigeøjne,
hvis Ungdom forspildtes
i Vanviddets aar og
druknes i Blod og i Løgne,

en rodløs og glædesløs Trop
i Hungerens hutlende Hære,
der maa sælge sig selv
for en Brødskorpes
Rest og købe sit Liv med sin Ære.

Det er Børn, som er født under Krig,
vokset op kun til Hadet og Harmen,
hvis Barnesmil stivned
i Rædselskrig under
Bombemaskinernes Larmen.

Det er Taarer og Brandos og Blod
og Soternes truende Skygge.
Det er hele den store
Galskabs Sum
af sønderkrust Livsmød og Lykke.

De har vandret nu Aar efter Aar,
de sultende, lasede Skarer,
mens Flyverne Død
over Folkene saar
til Sirenernes Sørgefarfarer.

I Dødsangst for Menneskers Daad
maa Mennesker gruslagne drage
som jagede Væsener
fra Skjul til Skjul
gennem tusinde graadtunge Dage.

I Mænd fra de mægtiges Trop,
der tusker med Skæbner og Stater,
der for Magt og for Guld
lader Tæppet gaa op
for Krigsdjævelens Dødnings-theater,

sig: tør I nu bære den Vægt
den Anklages knugende Tynge,
der løfter sig mod jer
i tusinde Skrig
fra de flygtendes hjemløse Klynge?

Synk bort bag Ruiner og Lig
I gamle, fordommende Løgne
om den daadfulde,
raske og mandige Krig, der
blændede Tusinders Øjne,

nu ser vi jert hule Bedrag,
som grufulde Vidner os møder
Millionernes Tog
fra den Knokkelmandshøst,
hvor folkernes Ungdom forbløder.

Aah, Menneske! Sig mig, hvornaar
vil du krænge din Rovdyrham af dig?
Naar løfter du op
af Fomedrelsens Kaar det
Adelsskjold, Livsaanden gav dig?

Hvornaar skal de hvile, de Tog,
de haabløse, dødrættede Hære,
der slæber sig hen
over Jordklodens Bug, som
en Skamplet på Skabningens Ære?

ARBEJDERNE

Krigen og Ny-Militarismen

Begejstringen for „Sejrens Vaaben“ veg ret snart efter Krigen Pladsen for den Erkendelse, som følger paa enhver Krig: at Krigen ikke løser noget Problem. Den Frihed, „Sejrens Vaaben“ har skaffet nogle Folk, og den Ufrihed, de har skaffet andre, overskygges i Øjeblikket af den Kendsgerning, at de har efterladt et Europa i Ruiner, hvor der hersker en ufattelig Nød og Elendighed, en Verden i Kaos, hvor Faren for nye Konflikter lurer paa utallige Steder samtidig med, at de sociale og økonomiske Vanskeligheder synes nærmest uoverskuelige og uovervindelige.

Som Resultat af de 5½ Aars Krig sover nu Millioner og atter Millioner af Verdens bedste Ungdom den evige Søvn paa Frankrigs Slagmarker, i Afrikas Ørkener og i Østens Jungle, ofrede for det System, der paa 25 Aar har ført Verden ud i to ødelæggende Storkrige. Den tyske Arbejder har utvivlsomt under den Gøbbelske Propagandas Bedøvelse troet, at han ydede en retfærdig Sag sin Tjeneste ved at slaas mod „de kapitalistiske, plutokratiske Magter“. Han, saavel som den engelske og amerikanske — der kæmpede for Demokratiet — og den russiske — der sloges for Proletariatets socialistiske Fædreland — er forblødt for en Illusion. For det første lader intet nok saa ædelt Formaal sig gennemføre ved Krigenes Voldsmidler. For det andet er de ideologiske Iklædninger, som Krigen faar paa de forskellige Sider af Grænserne, kun Camouflage af dens imperialistiske Natur. Krigen føres for ganske andre Formaal end dem, Propagandaen opererer med. Det storpoltiske Spil efter Krigen viser med al ønskelig Tydelighed, at de sejrende Stormagter ikke er fri for den samme Stræben, som de besejrede Magter havde — at opdele Verden imellem sig til fortsat Udbytning og Beherskelse under den ene eller den anden Form.

Dette bekræfter jo kun Rigtigheden af, hvad Alverdens Socialister har hævdet fra den tidligste Tid, at Krigen har sin Rod i Kapitalismen. Og selv hvor et Statsbureaukrati træder i Kapitalisternes Sted, be-

høver de magtstræbende, imperialistiske Tendenser, som det privatkapitalistiske Samfund indebærer, ikke at forsvinde. Beviserne herfor ligger klart for Dagen. Efter Krigen 1914—18 viste det sig, at Rustningsfabrikanterne havde et Samarbejde, saa de ikke blot tjente Penge paa deres eget Lands Oprustning, men ogsaa paa „Fjendens“. I den sidste Krig har vi tillige set, at de to europæiske Stormagter, der kom til at føre den haardeste Krig mod hinanden, i Krigenes første 1½ Aar som „Venner“ hjalp hinanden med materielle Forberedelser til Opføret. Gummiet paa de tyske Lastbiler, som rullede frem mod Stalingrad var leveret Hitler af Rusland. Til Gengæld bl. a. for tyske Leverancer af Ammunition til den røde Hær!

Vil man trods alt se bort fra saadanne Eksempler paa Krigenes Løgn og Bedrag og spørge os: Vilde I Pacifister da virkelig, at de store Demokratier skulde have ladet være med at kæmpe, da Hitler angreb? — da maa vi sige, at der kan man ikke starte Problemstillingen. Vi maa spørge: Hvad gjorde de store Demokratier i Tiden mellem de to Krige for at forhindre Hitler i at komme til Magten? Sandheden er, at Hitler er et Produkt bl. a. af de væstalleredes Politik efter 1918. Da de tyske Arbejdere efter sidste Krig skulde forsøge at skabe et demokratisk Tyskland, mødte de ingen Støtte udefra. Man paalagde den tyske Republik Byrder, som Demokratiet ikke kunde løfte, og skabte dermed Jordbunden for Hitlers Agitation. Og da han var kommet til — hjulpet ogsaa direkte af den udenlandske Kapitalisme — fik Piben en ganske anden Lyd. Nu gjorde man Gang paa Gang Tyskland Indrømmelser, fandt sig taalmodigt i det ene Traktatbrud efter det andet og styrkede saaledes Hitlers Magt baade udadtil og indadtil.

Kan man i Grunden fortænke Folkene i, at de efter alt, hvad Stormagtspolitikken har præsteret, møder med en vis Skepsis overfor De forenede Nationer, som foreløbig kun synes at være forenede i dette ene: at nære Mistænksomhed overfor hinanden. Alle Steder, i Øst som i Vest, taler man om at opretholde store Militærstyrker som Garanter for Freden. Det eneste, Rustningerne imidlertid i det lange Løb er Garanti for, er Krigen.

Krigenes Aarsager ligger ikke *alene* i Kapitalismen, som vi aktive Pacifister ønsker erstattet med et andet System — i hvilken Stræben vi maa kunne mødes med Arbejderbevægelsen — men ogsaa i den Aand, der finder sit Udtryk i Militarismen. Ogsaa i Kampen mod den haaber vi først og fremmest paa Arbejdernes Støtte.

Overalt i Verden — som ogsaa herhjemme —

er det Militarismens største Bekymring, at Sandheden om Krigen, om dens økonomiske, sociale og psykologiske Aarsager, om dens Udfordring til al sund Fornuft og til Humanismens Idealer, skal gaa op for Folkemasserne, saa de reagerer med et tordnende „Aldrig mere Krig“. Vore egne Militarister siger i Stedet „Aldrig mere en 9. April“ og søger med dette Slagord at faa Folk til at tro paa militære Magtmidlers Evne til at værne Landet. Europas Ruindyngler viser ellers klart nok, at militært Forsvar ikke evner at forsvare noget som helst. Og Atombomben ændrer ikke Billedet til Fordel for det militære Forsvars Talsmænd.

Sideordnet med den almindelige Genoprustning herhjemme søger man gennem Hjemneværnsforeninger at holde hele Folket under en permanent Paavirkning til at tro paa Voldsmidler og øve sig i Voldsanvendelse. Realpolitisk er der næppe Tvivl om, at for et lille Land er Partisankrigen at foretrække fremfor den stupide, dogmatiske Fastholden ved den aabne Krigs Metode, men en veludviklet Ikke-Volds-Teknik er utvivlsomt en endnu mere fordelagtig Modstandsform. Partisankrigen rummer etisk og moralsk lige saa store Farer som den regulære Krig ved den Anvendelse af Brutalitet og Løgn, som den tvinger sine Udøvere til.

Har den danske Arbejder overhovedet Raad og Tid til at ofre sine Fritimer paa en Legen Krig, der med sit falske Skær af Romantik tager sig nærmest parodisk ud i Atomkrigens Tidsalder. Maa han ikke ofre *al* sin Tid og *alle* sine Kræfter paa at kæmpe mod den Katastrophe, Verden staar overfor, saafremt ikke Hadet og Mistænksomheden overvindes af en menneskelig Broderskabsaand?

Talen om Forsvar for Demokratiet er i Forbindelse med Hjemneværnsbevægelsen en Meningsløshed. Demokratiets Modsætning symboliseres netop i Maskinpistolen, der er Undertrykkelsens og Reaktionenens sidste Argument. Lige saa absurd er Tanken om Hærens Demokratisering. Militær og Demokrati er uforeneligt. Historien har vist, at jo mere Militær et Land har, des mindre Demokrati. Arbejderne er interesserede i sociale Forbedringer, men en hel Del af disse maa man lade ligge, hvis Militæret skal fodres først. At faa Arbejderne gjort begejstrede for Militærgøgl og Hjemneværnsforeninger er imidlertid et glimrende Middel for de besiddende Klasser til at faa Arbejderne til at tænke paa noget andet end deres egen og deres Klasses Frigørelse.

Baade før og efter en Krig er det Arbejderne, der skal betale de største Omkostninger, økonomisk saavel som i Menneskeliv. Men samtidig — eller netop derved — er det ogsaa Arbejderne, der fremfor nogen andre har det i deres Magt at umuliggøre Krig. Det har været et tragisk Træk ved vor Tids Historie, at Millioner af organiserede Arbejdere, som hader Krigen, samtidig har forberedt den i Fabrikkerne og Armeerne. Nu er det disse Arbejderes Opgave at blive *Sabotører* i Kampen mod en af Menneskehedens største Fjender: Militarismen. Skal det forhindres, at disse Fredsaar bliver udnyttet til Forberedelse af den næste Krig, saa maa der sættes ind med en omfattende Sabotage af alle Rustninger og Krigsforberedelser. Først og fremmest maa Opstillingen af Millionhære forhindres ved, at Arbejdersønnerne nægter at være *Soldater*. *Dernæst maa Fabrikationen af Krigsmidler standses* — det gælder vore egne Rekykriffler saavel som Stormagternes Atombomber. Det maa komme dertil, at det betragtes som et forbryderisk Haandværk at fremstille Mordvaaben. Arbejderne har gennem deres organiserede Magt kunnet højne deres materielle Kaar. Skulde de ikke ogsaa kunne enes om at bruge deres Magt til at redde deres egne og deres Børns Liv og hele Verdens Fremtid?

Men det haster. Verden driver mod en ny Krig, om ikke de store Masser løsriver sig fra den Vænetænkning, Verdens Ledere hidtil har opdraget dem til. Med lysende Klarhed ser vi i Dag, at Teknikken er løbet fra Mennesket. Vort økonomisk-politiske System og vor aandelige Udvikling har ikke fulgt med Teknikken, som derved er blevet til vor Ulykke i Stedet for vor Lykke. Den, som ikke ser, at Pengemagtens Fæstninger og Grænsernes kinesiske Mure nu maa falde, har ikke forstaaet Historiens Tale. Det er paa høje Tid at hænge baade Officerens og Toldembedsmandens Uniformer paa Museet. Det er paa Tide at virkeliggøre det internationale Broderskab, som Arbejderne skulde have alle Betingelser for at forstaa Værdien af, eftersom det var til dem, de forjættende og forpligtende Ord engang lød: „Proletarer i alle Lande, forener jer.“

Ja, Arbejdere, forener jer — i en Folkenes Revolte mod Krigen.

Danske Arbejdere! Hold jer fri af Ny-Militarismen og vær i Stedet med til at skabe det nye Klima for menneskeligt Samliv, som alene kan muliggøre en varig Fred!

DANMARKS VÆRN

Der er noget, vi er mere fælles om i Dag end for 10—15 Aar siden, og det er Forstaaelsen af, at vi er ét Folk, og at det betyder noget for os. Denne Forstaaelse var i Vækst i Mellemkrigsaaene, den blev os bevidst under Besættelsen. Et Vidnesbyrd om denne voksende Forstaaelse afgav en lille Episode fra Landstingsvalget i 1936, hvor Socialdemokratiet gik ret kraftigt frem. Da Resultatet blev bekendtgjort for de socialdemokratiske Valgmænd, istemte de spontant — ikke Internationale, men »Danmark for Folket«.

Men det var dog først under Besættelsen, at det for Alvor gik op for næsten hele det danske Folk, at vi havde et Fællesskab, som betød mere for os end det, der skillede.

Naar vi derfor skal tale om Danmarks Værn, kan vi starte med en fælles Erkendelse af, at vi har noget at værne. Vi kan alle være med til at synges med Bjørnson: »Jeg vil værges mit Land« eller med L. C. Nielsen:

»Vi værges dig i Armod's Kaar,
Vi sværges dig, ihvor vi gaar,
at samles, naar du trues, til Værn omkring din Gaard.«

Men hvordan kan og skal vi værne Danmarks Land og Folk? Ja, det er her, Vandene skiller, og vi er her midt inde i et gammelt Stridsspørgsmaal, som i Dag er saa aktuelt som nogen Sinde.

Den traditionsmæssige Opfattelse kender vi. Det er den gamle primitive Ejendoms- og Knytnæveopfattelse, som i vor første egentlige Fædrelandssang »Danmark, dejligst Vang og Vænge« giver sig Udtryk i Ønsket:

»Gid som Korn opvokse Kæmte,
som kan rask mod Fjenden fægtes.«

Det er ud fra denne Opfattelse, vi har skabt forskellige Former for Militær- og Krigsberedskab gennem Tiderne, lige fra den gamle Skipeinddeling til den almindelige Værnpligt. At det saa adskillige Gange er blevet brugt til andet end blot Værn, er i denne Forbindelse en anden Historie.

Denne udadvendte Kampstemning har i Tiden faaet et kraftigt Opsving. Vor første Forsvarsminister efter Besættelsen satte i med en Oprustning i stort Format, ivrig understøttet af sit Parti, af Modstandsbevægelsen og naturligvis af Officerstanden, og selv om den nuværende Forsvarsminister knap synes slet saa ivrig, er der stadig stærke Kræfter i Bevægelse for at skabe, hvad man kalder et effektivt Forsvar. Vi har indkaldt vældige Styrker efter vore Forhold. Det militære Budget overskrider med adskillige Millioner, og der kommer den ene Anmodning til Finansudvalget efter den anden om Bevillinger til Nyanskaffelser, og selv om det kan hændes, at et enkelt Medlem, som Regel radikalt, stiller sig modvillig, bliver dog det meste bevilget.

Ude i Landet virker man for at oprette Hjemmeværnsforeninger, som igen skal danne Grundlag for det Hjemmeværn, som sammen med Hæren skal gøre vort Værn tilstrækkelig magtfuldt. Samtidig udøver danske Officerer gennem »Folk og Værn« paa Statens Regning en ivrig Propaganda for at gøre Militæret populært og skabe en Nimhus om den danske Hær og Flaade, og endelig har man forpagtet Radioen paa næsten alle Tider af Døgnet.

Idealet synes at være en fuldkommen Militarisering af det danske Folk, sualedes at hele den mandlige Ungdom skal i Trøjen et Aars Tid eller mere, og naar den kommer hjem, skal den blive ved med at lege Røver og Soldat i Hjemmeværnene, til den naar Bedstefaderværdigheden. Som en naturlig Konsekvens hører man Røster om, at Kvinderne ogsaa bør være med.

Nu skal jeg ikke komme ind paa, hvilket forfærdende kulturelt Tilbageskridt en saadan Militarisering af vort Folk indebærer, men blot stille Spørgsmaalet om, hvorvidt det kostbare, krævende og indgribende Militærapparat svarer til sin Hensigt og virkelig kan betyde et Værn for os i paakommende Tilfælde. Vi vil ganske nøgternt se paa de Muligheder et militært Beredskab, saa stort som vi kan magte det, rummer for at holde os en Stormagt fra Livet. Og gør vi det, kommer vi ikke uden om den bitre Sandhed, at aldrig har et lille Lands Militærberedskab været saa *betydningsløst som i Dag*.

Det er snart tre Hundrede Aar siden, Danmark havde Mulighed for at spille en Rolle militært, men vi har været langsomme til at fatte det. De kloge Bernstorffer forstod det, men vore Enevoldskonger forstod det ikke eller vilde ikke forstaa det, og efter 1848—50 var der mange, der berusede sig i Sejrsdrømme, fordi vi havde nedkæmpet en Klut slesvigholstenske Oprørere, paa tilsvarende Maade, som der i Dag er Folk, der tror, det var Frihedskæmperne, der gjorde det af med Tyskerne, eller i hvert Fald vilde have gjort det den 5. Maj inden Fyraften, hvis ikke de var kommet os i Forkøbet og havde kapituleret d. 4. Det var først Nederlaget i 1864, der hos tænkende Danskere skabte en gryende Forstaaelse af vor Værgeløshed, og det var først Viggo Hørup, der ikke blot indsaa det, men ogsaa modig tog Konsekvensen deraf, stillede Spørgsmaalet: »Hvad skal det nytte« og besvarede det med et klart og konsekvent: *Det nytter intet!* Det er Spild af Tid og Kræfter at ruste og foregøgle os nogen Sikkerhed derigennem.

Det var dette Synspunkt, der mere og mere vandt Teræn i Danmark i det tyvende Aarhundrede, og som førte os frem til den ringe Grad af Militærberedskab, som, for at citere en kendt Venstremænd, bevislig var Danmarks Lykke i April 1940. Det var Staunings og P. Munchs Politik, der støttedes af Arbejderne og Middelstanden i endnu stærkere Grad end Vælgertallene gav Udtryk for, thi langt ind i Venstres Rækker var der Tilfredshed med den, fordi man heller ikke blandt Venstrebønder fandt Anledning til at opretholde et Værn, som intet Værn var.

Den sidste Verdenskrig understregede den bitre Lære om de smaa Landes Magtesløshed i det store Spil om Verdensmagten. Østrig, Tjekkostovakiet, Finland, Estland, Letland, Litauen, Danmark, Norge, Holland, Belgien, Ungarn og alle Balkanlandene, rustede eller ikke rustede, alle led samme Skæbne, og alle tjener de som Vidnesbyrd om de smaa Nationers militære Afmagt overfor de vældige Stormagtsblokke.

Og som Kronen paa Værket kom i Krigens Slutning *Atombomben*, dette ufatteligt ødelæggende Vaaben, som paa nogle faa Sekunder sletter en Storby ud, som havde den aldrig været. Dette Vaaben, som der ikke findes noget andet Forsvar imod, end at begrave sig hundrede Meter under Jordens Overflade.

Efter dette er det simpelthen en Taabelighed at tale om væbnet Forsvar, og alt Forsvarsberedskab er lige saa latterligt som unyttigt. Vore Officerer er i Dag ikke blot nogle dyre Drenges, det har de altid været, men de er de mest unyttige Skabninger, der findes i vort Land, bortset fra, om Erik Jørgensen har Ret i, at de er den mest kompromitterede

Stand herhjemme efter Entreprenørerne, hvad bl. a. de 30 %'s Medlemskab i D.N.S.A.P. kunde tyde paa.

Nu ved jeg nok, at man, netop fra militær Side, prøver paa at bagatellisere Atombomben saa meget som muligt, og det er jo meget forstaaeligt, at de ikke synes om at blive sat ud af Spillet. Men naar alle de Videnskabsmænd, som har Forsland paa det, erklærer, at der intel Middel findes mod den, og naar man hører, at man allerede er kommet saa vidt, at man har endnu stærkere virkende Bomber end dem over Hiroshima og Nagasaki, maa de Herrer undskyldes, at forstandige Mennesker lægger mere Vægt paa de sagkyn-diges Udsagn end paa Officerernes fortvivlede Forsøg paa at holde Stillingen.

Men naar noget er unyttigt, bliver det til en Kræftskade, hvis man beholder det, og det gør det ikke mindst i dette Tilfælde, hvor store Summer ødes i en Tid, hvor vi har saa haardt Brug for Værdier og Arbejdskraft til Dækning af elementære Behov som Bolig og Beklædning. Da det forleden meddeltes i Radioen, at der var bevilget ¼ Mill. til Hjemmeværnsforeninger, var der en Dame, som spontant udbrød: »Tænk om man havde givet dette Beløb til Vuggestuer —«. Tanken er helt rigtig. Ogsaa for alle de andre Millioner, som ofres til Krigsberedskab, kan der let findes bedre Anvendelse.

Dertil kommer, at den militære Opdragelse, som der for Tiden tales saa meget om, er af en Art, som vi ikke godt kan være bekendt at have i et kulliveret Samfund. Det, vi har Brug for i Dag, er Folk, som kan tænke. I Militæret opdrager man Folk, som kan lystre, og som derfor bliver mere egnede til Undersaatter i en Diktaturstat end til Samfundsborgere i et demokratisk Samfund. Med Hensyn til Tone og Moral er det vist tilstrækkeligt at nævne Tønen fra Holbæk, som nok ikke er meget forskellig fra Tønen i andre Garnisoner. Det er stadigvæk saadan, at de unge Mænd skal springe op og falde ned i Mudder og Pløre og betegnes som Svinemikkeler og Kræftidioter. Man behøver bare at sidde og lytte lidt i Kupeerne til Soldater paa Orlov for at blive orienteret.

I Bogen »Kaptajn Smith og hans Kompagni« siger Løjtnant Jones et Sted: »I Virkeligheden er for en Mand af tænksomt Anlæg Fængselsecellens Afsondrethed at foretrække for Nedværdigelsen ved at leve hordevis i Kaser-ner —« og et andet Sted: »Soldaten ser sig ofte berøvet Menneskeværdigheden, ofte underkastet en hvilken som helst Tyrans Luner, sommetider kommanderet af Mænd, der er ham moralsk, fysisk og aandeligt underlegne«.

Der er saaledes al mulig Grund til, at det danske Folk enigt og kraftigt rejser Kravet om en effektiv Afrustning i saa vid Udstrækning, som vort Medlemskab af UNO til-lader, og jeg konstaterer med Tilfredshed, at baade den radikale Johs. Christiansen og Socialdemokraten Haulberg o. fl. har udtalt sig i den Retning.

Med Hensyn til Hjemmeværnsforeningerne er jeg ikke saa bange. Det er en Modestemning, som højst vil holde sig et Par Aar, inden de vil begynde at dø, en naturlig Død af Mangel paa Interesse. Men der er en Ting i denne Forbin-delse, som er mere alvorlig, og det er de Vaaben, som Hjem-meværnsfolk og Modstandsfolk ligger inde med. De Vaaben skulde de gerne af med, og kommer de det, saa er den god nok, som den Gyldenblonde siger, men kommer de det ikke, er der to Muligheder:

1) De, som har Maskinpistolerne, bliver enige om en be-stemt Politik, og de vil da mere eller mindre skjult dirigere Landets Politik i den af dem ønskede Retning, eller 2) de bliver uenige, og der vil da være en stor Fare for Borger-

krig og lovløse Tilstande. Begge Muligheder er onde, og der-for maa vi kræve, at alle disse Vaaben afleveres til Myn-dighederne og smeltes om til bedre Formaal.

Nu kan man jo sige, at det kun er noget negativt at erkende vor Magtesløshed og afruste i Henhold dertil, men det er ikke rigtigt, og det var ikke bare Negativitet, der laa bag Hørup's, Stauning's og P. Munch's Politik. Lad inig i denne Forbindelse citere, hvad en Efterkommer af den gamle Højskoleslægt Trier, Maleren Troels Trier, har sagt derom:

»Deres Politik er blevet haardt angrebet. De førte ganske vist en haard Kamp mod dem, der vilde foregøgle os, at vort lille Land havde en militær Opgave, men ikke mindst førte de en Kamp for Menigmands borgerlige Ret og for en jævn Fordeling af Livsgoderne i vort Folk, og derved var de med til at skabe en større Enighed i dette at være Danske. Denne Enighed har været vort Værn under Besættelsen«.

Læg Mærke til det sidste: Vort Værn. Her er altsaa Tale om en anden Form for Værn end den militære, som ikke er aktuel mere. Et Værn, som bestaar i et indre Sammenhold, en Vilje til Livet, som det er helt anderledes at faa Bugt med end et Par Divisioner med Tank og Luftværnskanoner o. s. v. Det er denne indre Styrke, det kommer an paa, hvor et Folk skal hævede sig mod ydre Tryk, det er denne indre Styrkes Kvalitet, der bliver afgørende for et Folks Bestaaen.

Det giver ingen Sikkerhed mod en eventuel Besættelse af Landet, vil man maaske sige. Nej, for en saadan Sikker-hed findes ikke. Den giver heller ikke Sikkerhed mod en vis ydre Afhangighed af alle Lande, for en saadan Sikkerhed findes heller ikke, og naar vi nu i det sidste Aar har latt saa meget om et frit Folk i et frit Land, saa gør vi klogt i at gøre os klart, at der er Grænser, ret snævre Grænser endda, for denne Frihed baade paa den ene og den anden Maade.

Den giver heller ikke absolut Sikkerhed mod Folkets Undergang. Der var ganske vist en Digter, som engang skrev:

»Vi ved, at Fjeld kan sprænges
og standes kan en Elv,
men aldrig kan et Folk forgan
som ikke vil det selv.

og det lyder baade stolt og besnærende, men det holder ikke Stik, og den samme Mand gik siden med Hud og Haar over til Nazismen, som jo netop havde sin Styrke i det over-drevne.

Vi ved nu, at der kun ske det, at hele Folket kan udslettes paa en uvovtig Diktators Befaling, og vi ved, at Atombomber kan svide Byer af som vissent Græs, og da er der inlet at gøre, og vi, som tror, at der er en Gud bag det hele, som har en Mening med Folkene, vil ogsaa erkende, at hvis han ikke længere vil holde sin Haand over et Folk, da er dets Dage talte, hvormeglet det end ønsker at leve.

Men tror vi, at den Gud, der gav os Landet og gav Spro-get og gav all, som Bjørnson siger, har haft en Mening med at gøre os til et Folk, saa tør vi ogsaa have et Haab om, at vi, som Grundtvig siger i sit skønne, stærke Digt »Fædrene-land«, endnu har det bedste tilbage. Og da tør vi tro paa, at vort bedste Værn ligger i at finde den Gerning, hvortil Folket blev skabt — og udføre den.

Og ingen skal faa mig til at tro, at vi er skabt for at efterabe de store Nationer i deres Magtstræb og gølge Magt-udfoldelse.

Snarere ligger vor Mission i den Linje, som Jonas Lie har trukket op:

Midt i en Jerntid, som ikkun tror
den Magt, som Vaabnene vinder,
du ligger rolig, du høje Nord,
i Aandens Sollys og skinner.
Din Storhed er ej Guld og Pragt
og ej Kanoners Torden.
Du er en stille Verdensmagt
for Hjertets Sag paa Jorden

eller som den danske Nutidsdigter Piet Hein har fornet det:

Otte vi vor Ungdom
 paa et Fredens Værk?
 Gør ølene Krigens
 stumpe Kræfter stærk?
 Nej, vor frie, fælles
 Kamp for Menneskets Søg,
 det er Nordens stille,
 stumme Magt i Dag.

og han tilføjer:

stærkere end Staalet
 er et staalsat Sind.

Ja, Digtene kan søgtens snakke, men Livets haarde Virkelighed klares ikke med Lyrik. Jaimen, Digtene kan undertiden komme Sandheden nærmere end den, der regner efter Chr. Hansens Regnebog, og dette her er ikke Lyrik og Skønsang, men Realiteter udtrykt i poetisk Form, de samme Realiteter, som Troels Trier nævnedede i det før citerede.

Hver Gang vi skaber et Stykke Lovgivning, der skaber bedre Livsbetingelser for Folkets brede Lag, hver Gang vi afskaffer et Monopol og sletter en Grænse mellem Over- og Underklassen, hver Gang vi forbedrer vor Børneforsorg og vore Boligforhold, og hver Gang vi skaber bedre Vilkaar for Oplysning og Opdragelse, fører vi det danske Folk nærmere sammen og styrker vort Værn, og netop derigennem gør vi Danmark skikket til at indtage sin Plads i de forenede Nationer paa værdig Maade.

I et Hjemliv med levende Sammenhold og vide Perspektiver, i et Samfund med fri Livsudfoldelse under skyldig Hensyn til Næstens Tørv, et Samfund, hvor ingen Retten løjer, skal det Folkeliv gro, som ingen fremmed Voldsmænd kan knægte, med mindre han vil udslette Nationen, det Folkeliv, som er det stærkeste Værn af alle.

»Der er mere Værn i den Blomstergren,
 der skygger om Hjemmets Dør
 end i alle de Vælde af Jord og Sten
 og Kuglesprøjternes Rør.«

siger Aakjær med Kette. Derfor maa vi smede vore Kanoner om til Plovjærn og Værktøj, lave vore Kaserner om til Ungdomsskoler og sætte vore Officerer paa Pension, hvis de ikke dner til andet, og saa sætte vorø Kræfter ind paa at styrke det eneste Værn, som har Mulighed for at kunne holde.

Det hed efter den første Verdenskrig:

Sværtid er endt,
 det er Plovtid paa ny
 Frøendetid - Vennetid,
 Grotid og Gry

Mine ærede Læsere! Det er paa den Front, det danske Folk skal gøre sin Indsats i Fremtiden. Det er paa den Front, Forbundet »Aldrig mere Krig« indbyder Dem til et Samarbejde.

Af »Aldrig mere Krig«s tidligere udsendte Pjecer faas endnu:

Nordens Enhed

(50 Øre)

Freden og Fædrelandet

(50 Øre)

Menneskerettigheder

(60 Øre)

Disse tre udkom i Besøttelsestiden, men er stadig aktuelle.

De faas fra »Aldrig mere Krig«s Tryksagsafd.:

Otto Jonassen, Strandvej 31, Svendborg
 Postkonto 37585.

Medlems- og Agitationsbladet »Pacifisten« kan bestilles hos Bladets Forretningsfører, Ella Mathiasen, Lysbro, Silkeborg. Tlf. 949. Postkonto 45168. Pris 5 Kr. aarlig.

Fredsvenners Hjælpearbejde

SVEND HAUGAARD

LIDT OM PJECENS FORMAAL:

Det er for tidligt at skrive F. H.s historie. Først nu er arbejdet ved at tage det ønskede omfang — der er langt igen, før det afsluttes. Formaalet med denne pjece er et andet — at give læseren lyst og vilje til at være med — hjemme eller ude — ligegyldigt, blot medarbejder i smaa tag, der kan tages i genopbygningen efter 6 aars meningsløse ødebegøvelser af saavel aandelige som materielle værdier.

Derfor er der ikke gjort større forsøg paa at dokumentere „resultater“ — mere paa at vise nøden, behovet for hjælp. Maatte de mange smaa klip fra breve og rapporter ude fra arbejdsmarken drage begivenhederne paa nærmere hold og dermed give større forpligtethed til at være med i en ændring af forholdene.

De faa gengivne udtalelser fra myndigheder eller private, hvori der takkes for hjælpen, skal kun tjene det formaal at vise, hvordan selv en saare beskeden hjælp modtages med taknemmelighed baade som materiel bistand, men især som en opmuntring til at klare næsten overmenneskelige vanskeligheder — som en medmenneskelig hjælp, der maaske kan aabne vej fra hjerte til hjerte tværs over landegrænser. Gid trangten og forpligtetheden til at hjælpe maa vokse i omfang og styrke og overdøve hudets og bitterhedens onde tale, før det bliver for sent.

Sklve, 1 august 1947.

Svend Haugaard.

I krigens spor

„Det værste ved en krig er det, der følger efter krig.“
(Fridtjof Nansen.)

„Dødens engel skrider hastigt over Volgas sletter“, skrev Nansen i 1921 efter sit første besøg i Ruslands hungerdistrikt. Det samme gælder større dele af verden i dag.

Den moderne tekniks udvikling har muliggjort større ødelæggelse i denne krig, end verden før har set, og med ødelæggelserne fulgte en sum af endeløse lidelser for den store del af jordens befolkning.

Men lidelserne er ikke forbi med krigens. Flygtningene vender tilbage til ruindynger eller askeløbe, som før var deres hjem. Sulten fortsætter og bliver mange steder først nu for alvor alvorlig, da desorganisation og enhvers vilje til blot at klare dagen for sig selv bliver raadende. Sygdommene følger i den lange sults fodspor, og det hele synes nu mere endeløst, endnu mere uden mening end under selve krigens fremmarch.

I store dele af verden, hvor grænserne efter krigens magtalførelser ændres, tager folkeflytningerne fat igen: Østtyskland, Østpolen, Sudeterouraudet, Karelen o.s.v. — og ikke mindre brutalt end før, da man betegnede fremgangsmaaden som brutal nazisme — nu legaliseret som „retfærdig gengældelse“ uden hensyn til, at man derved tager nazisternes kollektive straffemetoder i brug.

Forenede Nationer beretter om 30 mill. nødlidende børn alene i Europa, aviserne skildrer de nedadgående rationer — i Tyskland saaledes nu flere steder

kun 832 kalorier — børnedødeligheden gaar hist og her over 50 pct., tuberkulosen breder sig med voldsom hast, kulden bortrev sidste vinter titusinder af menneskeliv — jo, dødens engel har stor høst ogsaa efter denne krig.

En verden i bitterhed og had

Kærlighed er en kraft, der opbrænder det onde i mennesker, medens had og vold forstærker det.
(Itzh Fry.)

Selvom bombningen er ophørt, lever dog krigen videre og fortsætter sin ødelæggelse — ikke blot med sygdom, sult og kulde til millioner i ruinbyerne — men gennem ødelæggende had og kulde i menneskers sind.

Vi trues i dag af en altopslugende kynisme med helt andre idealer, end vi før har næret — en verden, der ikke levner plads til at lade hvert menneske vedkomme os som medmenneske, men hvor selvfærdighed, selvtilstrækkelighed og bevidsthed om de andres selvforskyldte nød, som ikke vedkommer os, formørker sindene.

Der meldes om afbrænding af korn i lokomotiverne i Sydamerika, fordi man ikke har kul, og samtidig, at kularbejderne i Ruhrdistriktet ikke kan bryde kul, fordi de mangler brød. Man kan læse om hungerrevolter i Hamburg, samme dag som vi i Danmark klager over manglende muligheder for afsætning af fisk. Har verden set magen til vanvid?

Før at standse hungerrevolter sender man soldater — kanoner for smør! — og ogsaa Danmark maa være med og skal ofre 100 mill. paa en styrke, der ikke fornaar at skabe ro, demokrati eller gensidig god vilje, som derimod en brøkdæl af peugene anvendt til mad kunde fremtrylle.

Man er saa ødelagt af krigens virkninger paa sindet, at man gør sit yderste for at undgaa enhver fornuftig og naturlig medmenneskelig handling.

Før efterkrigstidsmennesket er medlidenhed blevet noget af det foragteligste af alt. Bestemmer man sig endelig til at yde hjælp ogsaa til Tyskland, sker det under forsikring om, at det udelukkende er af hensyn til vor egen sikkerhed — epidemier standser jo ikke ved landegrænser! Hvilket ædelt motiv!

I min bevidsthed staar indprentet et billede fra en tidligere tysk by, nu helt i ruiner. Frem fra en ruinhøb kom en lille forældreløs 4—5 aars pige. Hun havde en mærkelig vaklende gang, og da hun kommer nærmere, kunde vi se, at hendes øjne laa meget dybt i ansigtet og kindbenene saas tydeligt gennem en underlig gennemsigtig hud. Hun rakte haanden frem for at ligge, men maatte sætte sig ned, før vi naaede at give hende noget, afkræftet af sult og lidelser, som hun var.

Denne lille pige var det ikke tilladt at hjælpe, for hun hørte til „tyskerynglen“ ligesom de mange andre forældreløse i den ellers forladte ruinby.

Det kan aldrig være ret og sandhed, at børn skal undgælde for voksnes forhrydelser. Intet barn har fortjent at sulte, ligegyldigt hvilken nation barnet tilhører, og vi maa igen og igen prøve at vise menneskelighed, hvor vi møder det modsatte, og saa haabe paa, at vi i det lange løb ad denne eneste vej kan bryde hadets magt. For kun menneskelighed — kærlighed, kan opbrænde det onde i menneskers sind og skabe et klima, hvor krig og ondskab ikke kan trives.

Angaar det os?

Kærligheden til næsten som ledende kraft i verden synes at være forsvundet fra Jordens overflade. Verden er fyldt af had, misundelse og mistro — mellem de enkelte, mellem klasserne og mellem nationerne. Det er den ulykkeligste af krigens følger. Og jeg ser ingen anden redning for menneskeheden, end at kærligheden til næsten maa fødes paa ny.
(Fridtjof Nansen.)

Da det kom paa tale at nedsætte de danske rationer, for at kunne fortsætte hjælpen til nødlidende lande, lod der bitre protester fra store dele af den danske befolkning. Selv ansete personligheder søgte at vise, at en nedsættelse vilde være katastrofal.

Lad det være sagt straks: hvis der er mennesker i Danmark, som lider materiel nød, skyldes det ikke manglende fødevarer i landet, men daarlig fordeling. Og hvis alle fik nok og ingen for meget, vilde vi uden overgreb paa den kostbare valuta være i stand til at mangedoble den danske hjælpeindsats. Det er vist tilstrækkeligt at tage et enkelt eksempel. Hvis vor smørration blev nedsat fra 35 til 34 gram daglig, vilde det være muligt med samme eksport at fordoble forsendelserne af smør til hjælpearbejdet. Mon det vilde undergrave vor sundhed?

Ikke ved egen kraft og dygtighed, men ved en naadig tilskikkelse slip Danmark for at blive slagmark under to vældige hæres opgør. Der var andre, som ikke lik saa naadig en skæbne som vi. Men er det da ikke netop os, der er forpligtede til ydmygt og uden forventning om tak til gengæld at yde størst mulig bidrag til afhjælpning af den bitre nød?

Fra næsten den ganske verden lyder der et skrig om hjælp. Skal vi lytte og følge kaldet — eller skal vi tilfredse hygge os med vore rigelige rationer, medens vi glæder os over vor „velfortjente“ særstilling i en sultende verden?

Et bør i hvert tilfælde følge os: bevidstheden om, at hver gang een af os spiser for meget, da spiser vi det, et sultende barn skulde have for at leve!

Fredsvenners Hjælpearbejde

Hjælpeaktioners indsats efter krige er ikke noget nyt. Internationale Røde Kors, Kvækerne, Nansen, Else Brandström, Karen Jeppe — disse og mange andre navne med dem er gammelkendte for betydelig hjælpeindsats. Ogsaa de pacifistiske kredse har været med for, især gennem kvækernes indsats, men ogsaa selvstændigt dels gennem deres internationale sammenlutninger dels inden for de nationale grupper med hjælp til jøder, flygtninge, forældreløse o.s.v.

Ogsaa efter denne krig er der forlængst et meget betydeligt hjælpearbejde i gang baade fra privat og offentlig side. Fredsvenners Hjælpearbejde er kun een af disse mange hjælpeorganisationer og langt fra en af de betydeligste, men den vokser i omfang, og arbejdet gøres i haabet om, at der ad denne vej ikke blot kan ydes en materiel hjælp, men at det ogsaa maa virke for folkeforsoning til fremme af varig fred og forståelse mellem nationerne.

De første skridt til oprettelse af F. H. blev taget i februar 1942 paa „Aldrig mere Krig“s hovedbestyrelsesmøde. Foruden bidrag til „Norgeshjælpen“ blev det her vedtaget at stifte et „Fredsvenners Fond“ til støtte for hjælpearbejde efter krigen. Kvindernes internationale Liga for Fred og Frihed og de danske Kvækere, der hver for sig havde hjælpearbejde i gang, gav straks tilsagn om at være med.

I april 1943 blev sagen gennemdrøftet paa A. m. K.s aarsmøde, og man vedtog at rette en henvendelse til alle bestaaende danske fredsorganisationer om at være med i et fælles hjælpearbejde efter krigens afslutning. I A. m. K.s sommerlejr 1942 og 43 paabegyndtes uddannelsen af hjælpere.

I løbet af januar 1944 blev organisationen oprettet. Om navnet var der ikke lang diskussion — fredsorganisationerne og vennernes samfund (kvækerne) — det maatte blive „Fredsvenners Hjælpearbejde“.

Der er nu tilslutning fra:

Aldrig mere Krig.
Dansk Fredsforening.
Kirkeligt Verdensforbund.
Kristeligt Fredsforbund.
Kvindernes internationale Liga
for Fred og Frihed.
Vennernes Samfund.
Ungdommens Fredsudvalg.

Det vil sige, at hele den danske fredsbevægelse her i fællesskab søger at gennemføre et positivt fredsarbejde. Desuden er der støtte fra betydende kredse uden for organisationerne.

Samarbejde med andre organisationer

F. H. er repræsenteret i det af socialministeriet nedsatte udvalg for mellemfolkeligt hjælpearbejde og opnaar herigennem statstilskud. Men desuden samarbejdes der med en række andre hjælpeorganisationer i ind- og udland. Her hjemme især Rødt Barnet og Dansk Røde Kors og i udlandet med: Fredsvenners Hjælpe-tjeneste for Nordnorge, Suurtalko (finsk organisation for frivillig arbejdshjælp), Internationella Arbetslag for Aterbygning og Polenshjælpen Mahmo-Lund i Sverige, Vennernes Samfund i England og Amerika og International Voluntary Service for Peace især i Svejs og England, men iøvrigt afdelinger i en række lande.

Herigennem opnaas dels materiel assistance, dels at en række af hjælpestationerne bliver internationale — at unge fra forskellige nationer rækker hinanden haanden tværs over landegrænser og i fællesskab bygger op, hvor krigen brød ned. I en del grupper har der været op til 8—10 forskellige nationer repræsenteret.

Hvem skal vi hjælpe?

Hvad du evner kast af i de nærmeste krav!

Hvilket krav var efter krigens afslutning nærmere end de tyske flygtninge? Mange F. H.-Hjælpere søgte straks deres opgaver her, og fra organisationens side

Hvem skal vi hjælpe?

Hvad du evner kast af i de nærmeste krav!

Hvilket krav var efter krigens afslutning nærmere end de tyske flygtninge? Mange F. H.-Hjælpere søgte straks deres opgaver her, og fra organisationens side blev der gjort en betydelig indsats for at hjælpe — først og fremmest med beskæftigelses- og beklædningsmateriale. Dette arbejde blev delvis bremsset fra officielt hold. De tyske flygtninge var forbeholdt statens tilsyn og sikredes mod private hjælpeaktioners virke-trang gennem trusler om polititillid. Ved mange lejre landet over har utrættelige hjælpere dog formaaet i samarbejde med den officielle lejrledelse at yde en virkelig betydelig hjælp. Men det maa paa det yderste beklages, at der over to aar efter krigens afslutning endnu lever over 100.000 civile flygtninge indespærret bag pigtraaden her i vort land. Omend der fra anden side er gjort meget for at hjælpe dem, saa mangler de dog det vigtigste: friheden.

Naturligvis var man lige saa villig til at hjælpe allerede flygtninge og gjorde det forskellige steder den første tid, men disses helt andre kaar gjorde hurtig hjælpen overflødig.

Udadtill var valget af hjælpeopgaver i begyndelsen ret let. De fleste grænser var lukkede. Først aabnede sig den norske grænse, saa Holland, Finland og efterhaanden saa store omraader, at det var nødvendigt at træffe valg.

Dette valg maatte da afgøres med henblik paa at tage fat der, hvor hjælpen med de til raadighed staaende midler kan blive mest effektiv og til stadighed med ønsket om ogsaa at oye et folkeforsonende arbejde.

Fra første færd har F. H. søgt at komme i gang i Tyskland, ikke for at yde en ufortjent belønning for de nazistiske grusomheder, men fordi trangen her efterhaanden viser sig stærkest, og ikke mindst fordi der netop her er grund til at gøre et folkeforsonende arbejde — et fredsarbejde paa længere sigt.

Det er en selvfølge, at alle hjælpere, der antages, maa være villige til at hjælpe uden ringeste hensyn til race, religion eller nationalitet.

Desværre skulde der gaa næsten to aar, før danske myndigheder begyndte at se det rigtige i dette synspunkt og gav tilladelse til at tage fat paa hjælpearbejdet i Tyskland.

Vanskeligheder!

Naar hjælpemidler er fremskaffet, og millioner af mennesker har hjælpen behov, skulde sagen være temmelig klar: men saa let gaar det ikke. Seks aars lukkede grænser tager det sin tid at faa aabne. Militære myndigheder, der endnu den første tid efter krigen spiller en afgørende rolle, er ikke alt for villige til at give civile, ukendte hjælpere indrejsetilladelse. Man ønsker først og fremmest at sikre sig mod spioner og fremkomst af ucensurerede oplysninger. Hjælp til den civile befolkning faar da komme i anden række. Hadet og bitterheden fra krigens onde aar har ændret mange menneskers syn paa det medmenneskelige — man dommer mennesker efter nationen, de tilhører, som Hitler domte efter race, og skelner skarpt mellem venne- og fjendelande. Den politiske spænding, især øst-vest, kan give helt meningsløse vanskeligheder. Enkelte steder

har det ikke været muligt at opnaa opholdstilladelse for mere end 14 dage ad gangen, og nu og da har uforstaaende besættelsesmyndigheder standset arbejdet.

Men vanskelighederne kan ogsaa være af anden art. Eksportrestriktioner og skærpede valutabestemmelser har givet betydelige hindringer og gang paa gang gjort en ændring af planerne nødvendig. Helt meningsløst virkede det, da den vigtigste vare i bespisningen: tømælken, pludselig ikke maatte anvendes til hjælpearbejde, men blev forbeholdt eksporten for at skaffe dollars. Om man havde sparet indkøb af et gammelt krigsskib eller et par brugte kanoner i stedet!

Oftentimes maa hjælperne arbejde under farlige kaar. Sygdommene og de mange sprængstoffer i frontegnene er ikke ufarlige omgangsfæller. Lykkeligvis har der hidtil kun været tale om smaa uheld og mindre alvorlige sygdomstilfælde blandt de over 300 hjælpere.

Mere generende virker det, naar givne lofter fra de forskellige landes myndigheder gang paa gang viser sig ikke at kunne holde. Nye endeløse forhandlinger maa optages, der maa prøves igen og igen. Udholdenhed, ja, næsten stædighed er en nødvendig egenskab hos en hjælper. Faren for tyverier og plyndringer samt de ofte næsten umulige transportforhold er blot en lille tilgift til de øvrige vanskeligheder.

(.....)

En draabe i havet — men . . .

F. H.s arbejde er ikke blevet noget stort — især ikke det, der kan maales i tal: godt en halv million gratis arbejdstimer, en aarsomsætning paa ikke engang en mill. kr. o.s.v. Det er blevet en draabe i havet, og havet er stort. Men andre steder findes mange andre draaber. Maaske de dog kan blive mange nok til at danne havet.

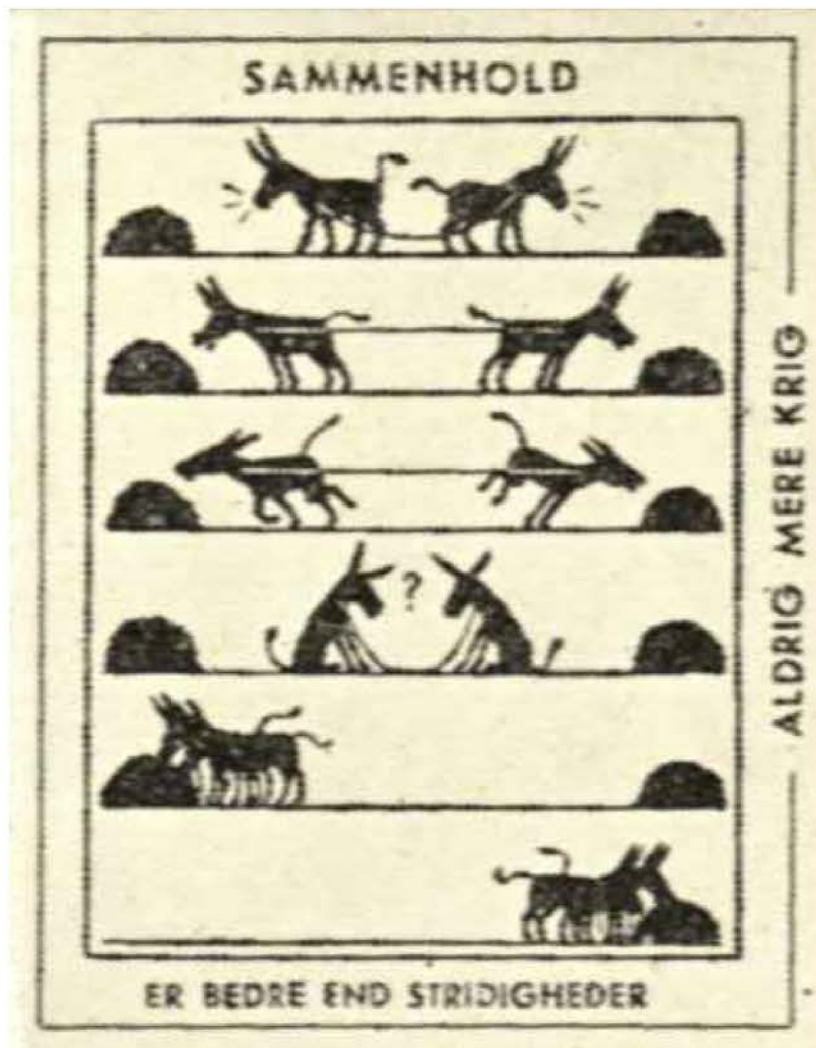
Det kan nu og da se ret haabløst ud, og gang paa gang maa man kæmpe mod mørksynet — er mennesker for onde til at bygge en taalelig verden? Men smaa glimt midt i elendigheden fortæller noget andet — giver vished for anden fremtid, blot vi kalder paa det rigtige.

Her er blot et par stykker af disse glimt:

En tysk flygtningefamilie fordrevet fra hus og hjem i dybeste armød paa vandring mod et ødelagt land uden fremtid, syv børn, en bedstefader, som ikke selv kan gaa — sult, kulde, elendighed. De finder ved vejen to efterladte forældreløse børn: 1 og 3 aar, og tager dem til sig, for: „Hvordan skal det ellers gaa dem?“

Eller i Warschawas ruindynger foran en mørk og trist hule, som langtfra er egnet til menneskebolig: en gammel morlille, ene tilbage fordi børn og børnebørn er dræbt, har med sine bare næver ryddet blandt brokkerne og i et lille stykke jord med mensom haand samlet et væld af — blomster!

Trangen til skønhed, godhed er stærk nok til at overleve en storkrigs rædsler. Lad os hjælpe hinauden og kalde paa skønheden, godheden, paa respekten — ja, ærefrygten for livet i tiden der kommer.

AldrigMereKrig.dk
2016